

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Pavlo Prints

Agenda státního občanství v České republice
Komparace institutu udělování státního občanství v ČR a na Ukrajině

Bakalářská práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Agenda státního občanství v České republice. Komparace institutu udělování státního občanství v ČR a na Ukrajině* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. 10. 2016

podpis

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval JUDr. Monice Horákové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Obsah

Seznam použitých zkratek	5
Úvod	6
1. Právní charakteristika státního občanství.....	7
1.1. Pojem.....	7
1.2. Výklad definice státního občanství Ústavním soudem a Mezinárodním soudním dvorem....	8
2. Právní úprava státního občanství.....	10
2.1. Prameny mezinárodního a evropského práva	10
2.2. Ústavní zakotvení.....	11
2.3. Zákonné zakotvení	12
2.4. Podzákonné právní normy	12
3. Způsoby nabývání státního občanství České republiky	13
3.1. Nabytí státního občanství narozením (filiací).....	13
3.2. Nabytí státního občanství určením otcovství.....	15
3.3. Nabytí státního občanství osvojením (adopcí).....	16
3.4. Nabytí státního občanství nalezením na území České republiky.....	16
3.5. Nabytí státního občanství udělením (naturalizací).....	17
3.5.1. Interpretace problematického §12 zákona o státním občanství ČR.....	18
3.5.2. Podmínky udělení státního občanství České republiky.....	20
3.5.3. Procesní aspekty řízení o udělení státního občanství	23
3.5.4. Opravné prostředky.....	24
3.6. Nabytí státního občanství prohlášením.....	25
3.7. Nabytí státního občanství v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče.....	27
4. Pozbývání státního občanství České republiky	27
5. Ukrajinská právní úprava státního občanství	28
5.1. Ústavní základy státního občanství	29
5.2. Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky vs. закон № 2235-III Про громадянство України.....	29
5.2.1. Způsoby nabývání státního občanství Ukrajiny	30
5.2.2. Komparace institutu udělování státního občanství v České republice a na Ukrajině....	31
Závěr.....	34
Seznam použité literatury.....	35
Abstrakt	39
Klíčová slova.....	40
Přílohy	41

Seznam použitých zkratk

ABGB	Všeobecný zákoník občanský
ČJ	Český jazyk
ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
ES	Evropské společenství
EU	Evropská Unie
EÚSO	Evropská úmluva o státním občanství
FO	Fyzická osoba
LZPS	Listina základních práv a svobod
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NSS	Nejvyšší správní soud
OZ	Občanský zákoník
TP	Trvalý pobyt
USA	Spojené státy americké
ÚS	Ústavní soud

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je „Agenda státního občanství v České republice. Komparace institutu udělování státního občanství v ČR a na Ukrajině“. Vzhledem k tomu, že od 1. 1. 2014 v České republice došlo k revoluci na úseku státního občanství z důvodu nabytí účinnosti zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, jsem se rozhodl popsat změny, které nám přinesla nová právní úprava této problematiky.

Cílem mé práce je rozbor nově účinného zákona o státním občanství ČR, vyjasnění některých pojmů na úseku státního občanství, popis jednotlivých způsobů nabývání a pozbývání státního občanství a také srovnání české a ukrajinské právní úpravy udělování státního občanství. Mimo jiné se chci zabývat i procedurální stránkou řízení o udělení státního občanství ČR. Proto, abych lépe popsal problematiku státního občanství, jsem se zaměřil kromě zkoumání úpravy vnitrostátní i na úpravu mezinárodní.

V České republice se před přijetím výše uvedeného zákona debatovalo o tom, že nová právní úprava přinese zpřísnění podmínek pro žadatele o státní občanství ČR z důvodu zavedení povinných zkoušek nebo také kvůli prodloužení lhůt potřebných pro vyřizování žádosti o udělení státního občanství ČR. Pro vyjasnění, zda skutečně nová právní úprava přináší zpřísnění podmínek, jsem si stanovil za cíl zodpovědět následující výzkumnou otázku: „Je zákon o státním občanství ČR, vůči žadatelům o udělení státního občanství, v oblasti lhůt a povinných zkoušek z českého jazyka a reálií, přísnější nebo naopak mírnější?“.

Své práci jsem přidal širší evropský kontext tím, že jsem si stanovil za cíl srovnat institut udělování státního občanství v tuzemsku a na Ukrajině. V návaznosti na výše uvedené téma mou další výzkumnou otázkou je: „Který právní řád, český nebo ukrajinský, obsahuje složitější podmínky pro udělování státního občanství?“.

K psaní mé bakalářské práce využiji metodu popisnou, systematickou a srovnávací. V první kapitole se zaměřím na vymezení pojmu státního občanství příp., dalších pojmů souvisejících se státním občanstvím. Druhá kapitola bude zaměřená na právní úpravu státního občanství v České republice. Ve své třetí kapitole se budu zabývat jednotlivými způsoby nabytí státního občanství ČR. Na třetí kapitolu bude navazovat institut pozbývání státního občanství ČR (z důvodu omezeného rozsahu bakalářské práce, problematikou pozbývání, se budu zabývat jenom stručně). Cílem mé poslední kapitoly bude srovnání institutu udělování státního občanství v České republice a na Ukrajině.

Práce byla zpracována k 26. říjnu 2016.

1. Právní charakteristika státního občanství

1.1. Pojem

Stát můžeme charakterizovat jako geograficky vymezené teritorium s možností výkonu vlastní státní moci na tomto území ovšem nelze opomenout nutnou existenci stálého obyvatelstva, které žije na tomto území a podílí se na výkonu správy veřejných záležitostí.¹ Za účelem naplnění tématu mé bakalářské práce dále se budu podrobně věnovat pouze problematice postavení stálého obyvatelstva resp. státních občanů² a způsobů získávání tohoto společenského statusu na území České republiky.

Obecně lze říci, že institut státního občanství je tvořen souborem právních norem různé právní síly, které vytváří stát za účelem stanovení podmínek, za kterých je člověk považován za státního občana. Institut státního občanství je určen pouze pro fyzické osoby nikoliv pro fiktivní právnické osoby. Vznik tohoto vztahu není podmíněn svéprávností této FO.³

Státní občanství řadíme k novodobým institutům moderního státu, jehož vznik je spojován se zánikem nevolnictví a poddanství. Již v roce 1789 Francouzská Deklarace práv člověka a občana přestala považovat své občany za objekty moci, nýbrž je pojímala jako nositelé určitých práv a povinností. Úprava nabývání a pozbývání státního občanství byla nejprve uzákoněná v civilním kodexu. Např. v Rakousku byl institut státního občanství upraven v ABGB z r. 1811.⁴

Se státním občanstvím je mnohdy spojované i další pojmy, které významově s tímto pojmem nesouvisí. Je nutno rozlišit pojem státní příslušnosti a státního občanství neboť státní příslušnost je pojmem širším a může zahrnovat taktéž i právnické osoby, nebo námořní či letecké prostředky mezinárodní dopravy.⁵ Dále bych chtěl poukázat na rozdíl mezi pojmy státního občanství a národnosti, kde národnost znamená „*příslušnost k národu, národnostní nebo etnické menšině*“⁶ a u státního občanství je to příslušnost k určitému státu.⁷ Jako poslední bych zmínil odlišnost mezi občanem a obyvatelem určitého státu. V tomto případě obyvatelstvo

¹ Malenovský, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 551 s.

² EMMERT, František, *Dvojitý občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 4

³ EMMERT, František, *Dvojitý občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 4 – 6.

⁴ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 82.

⁵ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář k zákonu o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky a vybrané související právní předpisy a mezinárodní dokumenty (podle stavu k 1. 9. 2006)*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s. 10 (*dále jen Státní občanství – komentář*)

⁶ KUBALA, Ondřej. *Do sčítacích formulářů je možné vyplnit jakoukoliv národnost, včetně moravské* [online]. www.czso.cz, 9. února 2011. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/sldb/do_scitacich_formularu_je_mozne_vyplnit_jakoukoliv_narodnost_vcetne_moravske>

⁷ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář k zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s. 10 – 11.

představuje soubor všech lidí, které se na tomto území trvalé zdržují, jedná se jak o státní občany, tak i o cizince či apatridy.⁸

Pomocí právní doktríny bychom mohli zmínit několik základních pojmových znaků občanství. Těmito znaky jsou: trvalost, neomezenost, efektivnost, bezprostřednost, výlučnost a rovnost. Pod pojmem bezprostřednosti lze chápat naprostou individualitu státního občanství, která nemůže být nahrazená žádným obdobným právním vztahem. Výlučnost znamená, že stát má oprávnění hledět pouze na své občanství a přitom přehlížet skutečnost že tentýž občan je zároveň občanem jiného státu. Všeobecný princip rovnosti je zapotřebí přenést i na půdu státního občanství. Rovnost v kontextu státního občanství znamená nerozdílnost v přístupu k určitým právům a povinnostem a zároveň zákaz diskriminace osob z důvodu rozdílného způsobů nabytí státního občanství.⁹ Zásada nediskriminace mezi státními občany (z důvodu rozlišné cesty nabytí občanství) je obsažena v čl. 5 Evropské úmluvy o státním občanství z roku 1997.¹⁰ Pojmové znaky trvalosti, neomezenosti a efektivnosti jsou vymezené v kapitole 1.2.

Z pohledu současné právní úpravy člověk může být státním občanem jednoho nebo více států. Může vzniknout rovněž situace, kdy osoba není občanem žádného státu (tzv. apolité).¹¹ Poslední jmenovaná skupina představuje stále velký globální problém. Postavení těchto osob má na jejich společenský život negativní dopad. Tyto osoby nemohou plně požívat základních práv a svobod.¹² Nová právní úprava státního občanství České republiky obsahuje právní instituty, jejichž konstrukce zabraňuje vzniku nových případů osob bez státní příslušnosti.¹³

1.2. Výklad definice státního občanství Ústavním soudem a Mezinárodním soudním dvorem

Současná právní úprava neobsahuje legální definici státního občanství¹⁴, ve svých úvodních ustanoveních obsahuje pouze taxativní výčet způsobů nabytí státního občanství České republiky.¹⁵ Jednoznačnou definici tohoto pojmu bychom marně hledali i v dalších právních předpisech, proto musíme sáhnout do judikatury Ústavního soudu, který tuto mezeru vyplnil zejména svým rozhodnutím ze dne 16. 9. 1994 (Pl. ÚS 9/94), ve kterém definoval tento vztah určitými charakteristickými znaky.

⁸ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář ke zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s. 11.

⁹ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář ke zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s. 9 – 10.

¹⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2004 Sb. m. s. Evropská úmluva o státním občanství (dále jen EÚSO)

¹¹ EMMERT, František, *Dvojití občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 12.

¹² UNHRCR. *Ochrana osob bez státní příslušnosti* [online]. Dostupné na <<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/co- vsechno-delame/ochrana-osob-bez-statni-prislusnosti.html>>.

¹³ HLADÍKOVÁ, Irena. *Bezdomovectví a osobní status*. *Soudce*, 2015, roč. 17, č. 2, s. 10 – 11.

¹⁴ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 83.

¹⁵ §3 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění (dále jen zákon o státním občanství ČR)

Z pohledu ÚS je státní občanství vztah mezi fyzickou osobou a státem, který má trvalý charakter, tento vztah je zpravidla proti vůli fyzické osoby nezrušitelný. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora z roku 1955 ve věci *Nottebohm* nám vytyčuje jakýsi mantinely „trvalého vztahu“: *"rodilý německý státní občan F. Nottebohm získal v roce 1939 skrze ekonomickou investici státní občanství Lichtenštejnska (bez trvalého pobytu), posléze vycestoval do Guatemaly, kde byl během druhé světové války jako „Němec“ internován, vydán do USA a byl mu zabaven majetek. Lichtenštejnsko se po válce obrátilo na mezinárodní soud s žalobou o protiprávnosti postupu Guatemaly, neboť podle názoru Lichtenštejnska měla Guatemala zacházet s Nottenbohemem jako s lichtenštejnským a nikoliv německým občanem. Avšak mezinárodní soud neshledal vztah dotyčného k Lichtenštejnsku jako „trvalý“ a tudíž mezinárodně efektivní, neboť Nottenbohm získal lichtenštejnské občanství bez předepsané délky pobytu.*"¹⁶ Z tohoto rozsudku je patrné, že pouze opravdové spojení mezi státem a občanem, které je založeno na existenci zájmů a citů může být považováno za legitimně vzniklé státní občanství s mezinárodním uznáním.¹⁷

Při definování občanství nelze rovněž zapomenout na místní neomezenost, kterou se rozumí působnost právního řádu bez ohledu na místo pobytu státního občana. Jedná se o projev personální výsosti státu.¹⁸

Pochopitelně jako ve většině právních vztahů jejich subjekty se stávají nositeli specifických práv a povinností. Práva a povinnosti z tohoto vztahu vyplývající se projevují především v oblasti účasti na správě veřejných záležitostí, v tomto případě se může jednat například o právo volit a být volen, které je svěřeno především státním občanům, jenž svým aktivním nebo pasivním působením podílejí se na řízení státu. Dalším definičním prvkem je ochrana ze strany státu, která se projevuje ve dvou rovinách, ochrana na území státu nebo v zahraničí. K právům občana je nezbytné rovněž přičíst důležité povinnosti, které jsou s tímto vztahem spojené. Občan je povinen dodržovat právní řád České republiky jak na území ČR tak i mimo něj, povinnost věrnosti a závazek k obraně České republiky před vnějším nebezpečím, které by mohlo ohrozit její svrchovanost.¹⁹

Ústavní soud tímto rozhodnutím dále zdůraznil, že určování podoby právní úpravy a stanovování podmínek nabývání státního občanství je výsostným právem státu.²⁰

¹⁶ EMMERT, František, *Dvojí občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 3.

¹⁷ rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 6. dubna 1955, *Nottebohm Case (second phase)*, I. C. J. Reports 1955, p. 4

¹⁸ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář k zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s 9 – 10.

¹⁹ nález Ústavního soudu ze dne 16. září 1994, sp. zn. Pl. ÚS 9/94

²⁰ Mezinárodní smlouvy rovněž uznávají pravomoc každého státu k vytvoření vlastní právní úpravy státního občanství. Např. čl. 1 Haagské úmluvy o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930 uvádí: „Je věcí každého státu stanovit svým zákonodárstvím, kdo jsou jeho státní občané...“, Evropská úmluva o státním občanství ve svém čl. 3 rovněž přenechává veškeré pravomoci na úseku nabývání státního občanství na jednotlivých státech: „Každý stát podle vlastního práva stanoví, kdo jsou jeho státní občané.“

2. Právní úprava státního občanství

2.1 Prameny mezinárodního a evropského práva

Český právní řád je souborem různorodých pramenů práva. Předpisy, kterým Ústava České republiky přikládá aplikační přednost, jsou mezinárodní smlouvy a dále primární a sekundární prameny práva Evropské unie. Tato skutečnost vychází z článku 10 Ústavy ČR: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, ke jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon použije se mezinárodní smlouva*“, a článku 95 Ústavy ČR, kde je zmíněna povinnost soudců řídit se při svém rozhodování zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu ČR.

Na mimostátní úrovni během dlouholetého úsilí vzniklá celá řada deklarácí, úmluv, konvencí, paktů a smluv, které ve svém obsahu místi ustanovení, která se týkají státního občanství.²¹ Důležitým předpisem mezinárodního práva, jenž se mimo jiné zabývá problematikou státního občanství, je například Všeobecná deklarace lidských práv, která nám jistí právo na svobodu pobytu, právo na státní příslušnost nebo také obsahuje garanci nezbavitelnosti a nezměnitelnosti státní příslušnosti určité osoby. V Úmluvě lidských práv a základních svobod nalezneme v protokolu č. 4 čl. 3 bod č. 2, právo státních občanů na vstup na území státu, jehož jsou státními občany. Mezinárodní právní úprava dbá i na ochranu žen v situacích, kdy dochází k uzavření či rozvedení manželství mezi příslušníkem státu a cizincem, ba ani změna státního občanství manžela během manželství nemůže ovlivnit stání občanství ženy. Garantem těchto práv je Úmluva o státním občanství vdaných žen.

Ovšem, že ani Evropská unie nenechala si vzít možnost upravit některé aspekty státního občanství příslušníků členských států. Maastrichtská smlouva zavedla zvláštní institut státního občanství Unie, který je jakýmsi doplňkem občanství členského státu.²² Dále tato smlouva občanům EU naděluje velké množství unijních práv, která se vážou k jejich národnímu občanství. Občanství Unie je zakotveno v článku 17 Smlouvy o založení ES: *"Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Občanství Unie nenabrazuje, nýbrž doplňuje státní příslušnost členského státu"*.

²¹ Haagská úmluva o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství (1930), Konvence o určitých otázkách ohledně sporů ze zákonů o státním občanství (1931), Všeobecná deklarace lidských práv (1948), Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950), Úmluva o postavení osob bez státní příslušnosti (1954), Úmluva o státním občanství vdaných žen (1957), Úmluva o omezení případů bezdomovectví (1961), Dohoda o omezení případů vícenásobného státního občanství a o službě v ozbrojených silách v případě vícenásobného státního občanství (1963), Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966), Úmluva o právním postavení uprchlíků (1967), Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979), Úmluva o právech dítěte (1989), Smlouva o Evropské unii (1992), Evropská úmluva o státním občanství (1977), Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropského společenství (2009).

²² JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 90.

Na půdě kontinentální Evropy rovněž existují předpisy, upravující problematiku státního občanství. Tyto předpisy pocházejí z dílny Rady Evropy. Česká republika ratifikovala v roce 2004 Evropskou úmluvu o státním občanství, tento předpis ze všech výše jmenovaných má nejkonkrétnější úmysl upravovat povinnosti zúčastněných států na úseku státního občanství. Tato Úmluva obsahuje celou řadu aspektů úpravy státního občanství na mezievropské úrovni. Úmluvou je například definován pojem státního občanství, jakožto „*právní svazek mezi osobou a státem, jenž neoznačuje etnický původ osoby*“²³, dále jsou stanovené všeobecné zásady týkající se státního občanství nebo také některá pravidla při nabývání a pozbývání státního občanství. Mimo jiné tento předpis má i procesní část, která upravuje řízení o státním občanství. Nechybí zde ani úprava dvojího či vícero občanství.

2.2 Ústavní zakotvení

Problematika státního občanství je zakotvena v právních předpisech různé právní síly. Chceme-li komplexně vymezit právní úpravu občanství, je zapotřebí zkoumat právní řád České republiky napříč celým spektrem začínajíc ústavním pořádkem a končíc podzákonnými normami. Z hlediska hierarchické systematiky je nejprve zapotřebí hledat právní úpravu státního občanství České republiky v Ústavě ČR a v Listině základních práv a svobod.²⁴

Zmínka o státním občanství je zakotvena v zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: „*Nabývání a pozbývání státního občanství České republiky stanoví zákon. Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.*“²⁵ Tento článek svým zněním sděluje dvě věci a to zaprvé, že nabývání a pozbývání státního občanství upraví zákon,²⁶ což mělo za následek vznik stejnojmenného právního předpisu z roku 1993 „o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky.“²⁷ V článku 12 odst. 2 Ústavy ČR je patrná garance ze strany státu spočívající v nemožnosti zbavení státního občanství proti vůli občana resp. tento odstavec dává občanům protekci proti možné svévoli a zároveň jim zaručuje trvání občanství za všech okolností.²⁸

V rovině ústavních předpisů je dále zapotřebí zmínit Listinu základních práv a svobod, která stanovuje celou řadu základních práv, jež jsou určené v užším rozsahu pro cizince a osoby bez státní příslušnosti a v širším měřítku pro státní občany České republiky. V LZPS je rozdílnost spatřována nejvíce v oblasti politických práv (např. právo volit nebo být zvolen nebo právo

²³ čl. 3 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2004 Sb. m. s. EÚSO

²⁴ § 112 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ čl. 12 odst. 1 a 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 82.

²⁷ zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o nabývání a pozbývání státního občanství ČR)

²⁸ NOLČ, Jiří a kol. *Ústava České republiky s úvodním komentářem*. Brno: Vydavatelství CP Books, a.s., 2005. s. 4.

sdužovat se v politických stranách a politických hnutích), nebo také v sociálních právech či v právech na bezplatné vzdělávání.²⁹

2.3 Zákonné zakotvení

Ústava ČR ve svém článku 12 stanoví jakýsi odkaz na podrobnou úpravu problematiky občanství na úrovni zákona. Zákon, kterým se po dobu dvou desetiletí řídila úprava státního občanství, byl zákon o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky. V roce 2013 došlo k aktualizaci zákonné právní úpravy v podobě přijetí nového zákona o státním občanství ČR, jehož účinnost byla stanovena od 1. ledna 2014.³⁰

Nejvýraznější změnou nové právní úpravy je zavedení systému dvojího občanství. K takové změně došlo po více než 200 letech uplatňování zásady upřednostňování jediného občanství.³¹ K tomuto liberálnímu řešení budoucího fungování institutu státního občanství došlo vypuštěním ustanovení předchozí právní úpravy, jejíž znění bylo následující: „*Státní občanství České republiky lze na žádost udělit fyzické osobě, která prokáže, že nabytím státního občanství České republiky pozbyde dosavadní státní občanství, nebo prokáže, že pozbyla dosavadní státní občanství*“⁶² v kombinaci s §17 odst. 1 zákona o nabytí a pozbytí státního občanství ČR, kde je stanovené automatické pozbytí státního občanství v případě získání jiného státního občanství občanem ČR.

2.4 Podzákonné právní normy

S přijetím nového zákona o státním občanství ČR došlo ke změně podmínek, za kterých se státní občanství uděluje. Jednou z nejvýraznějších změn je institut zjišťování vědomosti ústavního systému ČR, orientace v kulturně-společenských, zeměpisných a historických reáliích ČR. Tato změna slouží k zajištění určitého úrovně vědomosti, které by měl každý občan ovládat. Rozsah, bližší pravidla organizace zkoušky, vzory dokladů o absolvování zkoušky a jazykové zkoušky, které nahrazují jazykovou zkoušku z jazyka a reálií upravuje vyhláška č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství České republiky.³³ Dalším prováděcím předpisem je vyhláška č. 191/2014 Sb., o vzorech dokladů podle zákona o státním občanství České republiky. Tento podzákonný právní předpis upravuje vizuální náležitosti dokladů, které se vydávají v souladu se zákonem o státním občanství ČR. Jedná se například o listinu o nabytí státního občanství České republiky udělením případně prohlášením,

²⁹ zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 85.

³¹ EMMERT, František, *Dvojí občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 113.

³² §7 odst. 1 písm. b) zákona o nabytí a pozbytí státního občanství ČR

³³ vyhláška č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství České republiky.

doklad o pozbytí státního občanství ČR nebo osvědčení potvrzující existenci státního občanství určité osoby.³⁴

3. Způsoby nabývání státního občanství České republiky

Dle zákona o státním občanství České republiky existuje celkem sedm zákonných možností jak nabýt státní občanství České republiky.

Nová právní úprava je oproti té staré obsáhlejší o jeden nabývací institut, který spočívá v nabytí státního občanství dítětem apatridou narozeným na území ČR v okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřeni tohoto dítěte do náhradní péče.³⁵ Zbýlých šest známe již ze staré právní úpravy, jedná se o nabytí státního občanství narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením na území České republiky, udělením a prohlášením.³⁶

Způsob, kterým se člověk stává státním občanem, lze rozdělit do dvou základních kategorií. V prvním případě se člověk stane státním občanem „na základě skutečností nezávislých na vůli dotčené osoby,“³⁷ (jedná se o nabytí státního občanství narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením na území České republiky anebo v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče). Oproti tomu se v nově účinném zákoně vyskytují dva další druhy, u kterých je zásadně zapotřebí osobní participace a projevení vůle. Člověk projeví vůli stát se státním občanem na základě podání žádosti (v případě nabytí státního občanství formou udělení) nebo učiněním prohlášení.³⁸

V České republice stejně jako ve většině evropských zemí je v případě nabývání státního občanství dítětem uplatňována zásada „ius sanguinis“ (tj. právo krve), která znamená, že státní občanství dítěte je odvozeno od státního občanství rodičů. Oproti tomu stojí zásada „ius soli“. Obsahem druhé zásady je přiznání občanství dítěti na základě teritoriálního původu.³⁹

3.1 Nabytí státního občanství narozením (filiací)

Nejrozšířenějším a zároveň nejjednodušším způsobem jak se stát státním občanem je narozením se alespoň jednomu z rodičů, který je nositelem českého státního občanství. V tomto ohledu hovoříme o derivativním způsobu nabytí státního občanství.⁴⁰ Zde je uplatňován princip ius sanguinis.⁴¹ Zároveň je potřeba zdůraznit, že místo, kde došlo k porodu tohoto dítěte, ani

³⁴ vyhláška č. 191/2014 Sb., o vzorech dokladů podle zákona o státním občanství České republiky

³⁵ Srov. §2 zák. č. 40/1993 Sb., o nabývání státního občanství ČR a §3 zák. č. 186/2013 Sb., o nabývání státního občanství ČR

³⁶ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 86 – 88.

³⁷ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář ke zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s 44.

³⁸ Tamtéž s. 16.

³⁹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. března 2009, sp. zn. 9 Azs 2/2009 - 141

⁴⁰ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 88.

⁴¹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. března 2009, sp. zn. 9 Azs 2/2009 - 141

skutečnost, že toto dítě má nárok i na jiné státní občanství, překážku pro nabytí českého státního občanství nepředstavuje.⁴²

Narozením získá též státní občanství dítě, které se narodí na území České republiky rodičům bez státního občanství (bezdomovcům) a to za podmínky, že alespoň jeden z nich má ke dni narození dítěte povolen pobyt na dobu delší devadesátí dnů (oproti předchozí právní úpravě se jedná o výrazné zmenšení potřebné doby pobytu, předchozí zákon vyžadoval existenci trvalého pobytu na území ČR).⁴³ Podmínka pobytu má zabránit získávání občanství formou narození u případů, kdy dochází k porodu při cestách v zahraničí.⁴⁴ Probírané ustanovení představuje částečně princip *ius soli*. V případě české právní úpravy tento princip je hodně minimalizován.⁴⁵ Naopak liberálnější interpretaci tohoto principu uplatňuje např. USA, kde tato zásada má svůj původní význam tzn., že každé dítě narozené na území USA je považováno za státního občana Spojených států amerických.⁴⁶

Druhá zákonná možnost, jež vychází z §5 zákona o státním občanství ČR, má za účel chránit nově narozené děti před tím, aby se z nich ihned po narození stávali apatridé.⁴⁷ Tento paragraf je zpracován v souladu s mezinárodním právem zejména s Evropskou úmluvou o státním občanství a Úmluvou o omezení případu bezdomovectví.⁴⁸ V Evropské úmluvě o státním občanství v článku 6 bodě 2 je stanovena povinnost pro státy, které tuto Úmluvu ratifikovaly, aby pomoci své vnitrostátní legislativy upravily výše popsanou možnost získávání státního občanství.⁴⁹ Můžeme tedy usoudit, že Česká republika plní své závazky, které pro ni vyplývají z této konkrétní mezinárodní smlouvy. V Úmluvě o omezení případů bezdomovectví v čl. 1 nalezneme obdobný požadavek. Smyslem těchto ustanovení, vytvořených mezinárodními institucemi, je předcházení šíření případu osob bez státní příslušnosti.

Získávání státního občanství „narozením“ se řadí do skupiny, která nevyžaduje přímý projev vůle budoucího státního občana.⁵⁰ Vzhledem k charakteru tohoto institutu jeví by se případný projev vůle ze strany nabyvatele jako nemožný, proto přidělení státního občanství dítěti se musí chápat jako jednání, které je učiněno v zájmu tohoto dítěte.

⁴² Důvodová zpráva k §4 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky (dále jen DZ k zákonu o státním občanství ČR)

⁴³ Srov. § 5 zákona o státním občanství ČR a §3 písm. b) zákona o nabytí a pozbytí státního občanství ČR

⁴⁴ DZ k §5 zákona o státním občanství ČR

⁴⁵ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář ke zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s. 46.

⁴⁶ HENRY J. CHANG, U. S. *Citizenship by Birth in the United States* [online]. Americanlaw.com, Dostupné na <<http://www.americanlaw.com/citborn.html>>.

⁴⁷ MVČR, *Informace ke novému zákonu o státním občanství ČR* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>>.

⁴⁸ DZ k §5 zákona o státním občanství ČR

⁴⁹ VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář ke zákonu*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. s. 46.

⁵⁰ Tamtéž s. 16.

3.2 Nabytí státního občanství určením otcovství

Jeden z dalších institutu zakotvených v zákoně o státním občanství ČR představuje možnost, jak získat státní občanství na základě určení otcovství. Tento způsob je určen pro děti narozené mimo manželství, jejichž matkou je osoba cizí nebo žádné státní příslušnosti.⁵¹

Zákon vymezuje několik situací, při kterých dítě nabyde státní občanství na základě tohoto titulu. V prvním případě hovoříme o situaci, kdy státní občan České republiky učiní spolu s matkou dítěte souhlasné prohlášení o skutečnosti, že je otcem dítěte.⁵² Tenhle způsob je podmíněný nutnou existencí některého ze zákonných požadavků tykajících se občanství nebo právního postavení takovéto matky. K souhlasnému prohlášení určujícího otcovství lze přistoupit pouze v případě, kdy matka dítěte je státní občankou členského státu EU, občankou Švýcarska, Norska, Islandu nebo Lichtenštejnska, apatridou či občankou některé ze třetích zemí, která získala v ČR trvalý pobyt.⁵³

V následujícím případě při určování otcovství se rovněž využije nástroj souhlasného prohlášení, oproti předchozímu bodu, zde již je zapotřebí předložit důkaz otcovství, provedením genetické zkoušky formou znaleckého posudku.⁵⁴ Tahle situace se liší oproti té první v tom, že matkou narozeného dítěte je cizinka bez trvalého pobytu a zároveň tato osoba nepochází ze žádného z výše vyjmenovaných států.⁵⁵

Třetí možnost je prezentována soudním rozhodnutím ve věci určení otcovství občana ČR k dítěti, jehož matka má cizí státní příslušnost. Poté co soud určí otcovství a toto rozhodnutí nabyde právní moci tak se s tímto okamžikem pojí vznik státního občanství dítěte.⁵⁶

Posledním bodem, který bych chtěl popsat, a který se vztahuje k této problematice, představuje specifickou situaci, kdy se užije zvláštní úprava udělení státního občanství České republiky. Tento zjednodušený způsob udělení státního občanství se užije pro případ, kdy státní občan České republiky učinil souhlasné prohlášení, ve kterém konstatoval své otcovství k dítěti, a matka dítěte je v postavení osoby, která není apatridou ani občankou státu EU, popřípadě Švýcarské konfederace nebo státu, který je vázán Dohodou o EHP. Za takové situace je zapotřebí aby Ministerstvo vnitra provedlo řízení, kterým se ověří, zda určení otcovství nemělo účelový charakter např., zda státní občan ČR nebyl finančně motivován při určení otcovství

⁵¹ MVČR. *Nabytí státního občanství České republiky určením otcovství* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/nabyvani-statniho-obcanstvi-ceske-republiky-urcenim-otcovstvi.aspx>>.

⁵² JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 88.

⁵³ MVČR. *Informace k novému zákonu o státním občanství ČR* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>>.

⁵⁴ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 88.

⁵⁵ MVČR. *Informace k novému zákonu o státním občanství ČR* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>>.

⁵⁶ DZ k §6 zákona o státním občanství ČR

k dítěti. Teprve poté co Ministerstvo dojde k závěru, že určené otcovství je v souladu s dobrým úmyslem, vysloví souhlas k udělení státního občanství takovému dítěti.⁵⁷

3.3 Nabytí státního občanství osvojením (adopcí)

Osvojení představuje institut rodinného práva, který znamená přijetí cizí osoby za vlastní.⁵⁸ Mezi osvojitelem a osvojencem musí existovat vazba, která je srovnatelná se vztahem rodiče a dítěte.⁵⁹ Zákon o státním občanství České republiky spojuje udělení státního občanství osvojovanému dítěti s okamžikem, kdy dojde k osvojení v souladu s českou právní úpravou resp. nabytím právním moci rozhodnutí o osvojení, s přihlédnutím k podmínce existence státního občanství ČR u osoby, která přistoupila k osvojení dítěte.⁶⁰

Zákon o státním občanství ČR pamatuje i na situaci, kdy český státní občan osvojí dítě na základě rozhodnutí orgánu cizího státu.⁶¹ Bude-li rozhodnutí o osvojení uznáno podle zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů, poté dojde u osvojence k nabytí státního občanství České republiky.⁶²

Vzhledem k tomu, že osvojit lze i dítě, které dosáhlo zletilosti, pak vzniká otázka, zda tímto ustanovením OZ nedošlo k vytvoření právního institutu, který lze snadno zneužít. Zákonodárce vše pečlivě promyslel a v §847 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, přesně vymezil, které zletilé osoby lze osvojit, čímž částečně eliminoval riziko zneužití tohoto institutu.

3.4 Nabytí státního občanství nalezením na území České republiky

Jedná se o právní prostředek ochrany dítěte, kterému by jinak hrozilo, že se stane apatridou. Zakotvení takovéto úpravy je vyžadováno v rámci plnění smluvních závazků. Úmluva o omezení případu bezdomovectví ve svém čl. 2 stanoví následující: „*Nalezenec nalezený na území smluvního státu bude považován, nebude-li dokázán opak, za narozeného na tomto území rodičům majícím občanství tohoto státu.*“ V Evropské úmluvě o státním občanství je výslovně vyžádáno, aby strany, jež se touto smlouvou řídí, vytvořily ve svých vnitrostátních právních rádech podmínky, které by umožnily získání státního občanství osobám naleznutým na jejich území, kterým by jinak hrozilo, že se stanou osobami bez státního občanství.⁶³ Tento nástroj udělování státního občanství je obsažen jak ve staré právní úpravě, tak i v novém zákoně o státním občanství ČR. Uzákoněním

⁵⁷ DZ k §28 zákona o státním občanství ČR

⁵⁸ §794 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník)

⁵⁹ §795 občanského zákoníku

⁶⁰ DZ k §8 zákona o státním občanství ČR

⁶¹ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 88.

⁶² DZ k §9 zákona o státním občanství ČR

⁶³ čl. 6 bod. 1 písm. b) sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2004 Sb. m. s. EÚSO

tohoto institutu došlo k vytvoření preventivního nástroje sloužícího k boji proti vzniku nových případů bezdomovectví.⁶⁴

Tento institut je realizován zcela výjimečně. Údaje za rok 2014, jenž vycházející z odpovědí na žádost o poskytnutí informací týkajících se statistických údajů k nabytí státního občanství ČR pomoci jednotlivých způsobů uvedených v jednom z úvodních ustanovení, nám ukazují, že pouze tři děti téhož roku získali státní občanství na základě tohoto ustanovení.⁶⁵

Nabytí občanství touto formou, může dítě naleznuté na teritorii České republiky, jehož věk nepřesahuje 3 roky. Přistoupit k tomuto řešení lze tehdy, pokud se nepodařilo zjistit totožnost naleznutého dítěte a v době do 6 měsíců ode dne naleznutí nevyšlo najevo, že takovéto dítě již státní občanství nabylo v jiném státě.⁶⁶ Dítě je poté považováno za českého státního občana ode dne, kdy došlo k jeho naleznutí. V případě, kdy existují pochybnosti o dni naleznutí, Ministerstvo vnitra stanoví ve svém rozhodnutí den, kdy dítě nabyde státní občanství České republiky. MVČR tak učiní buď ex offo nebo na základě podání zákonného zástupce či opatrovníka.⁶⁷

Problematickým aspektem tohoto ustanovení je zjišťování věku naleznutého dítěte. Každý případ je individuální a každé dítě je ve stejném věku jinak rozvinuté.⁶⁸

V §30 zákona o státním občanství ČR je upravena situace, která se vztahuje na zvláštní případy na úseku problematiky naleznutí. Státní občanství se dále udělí z titulu nalezení osobě, starší 3 let případně starší 18 let, která trpí těžkou duševní poruchou. Ovšem za předpokladu, že její totožnost není reálně zjistitelná.⁶⁹

3.5 Nabytí státního občanství udělením (naturalizací)

Ze všech způsobů nabytí státního občanství právě tento druh je zákonodárcem vyjádřen nejšířěji. Problematika nabytí státního občanství „udělením“ je obsažena v §11 až §30 zákona o státním občanství ČR. Z hlediska kvantitativního právě institut udělení je druhým nejčastějším způsobem získávání českého státního občanství,⁷⁰ pochopitelně první příčka patří nově narozeným dětem, jehož alespoň jeden rodič je nositelem státního občanství České republiky.⁷¹

⁶⁴ HLADÍKOVÁ, Irena. Bezdomovectví a osobní status. *Soudce*, 2015, roč. 17, č. 2, s. 10 – 11.

⁶⁵ Odpověď na žádost o poskytnutí informací je přílohou této bakalářské práce

⁶⁶ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 86.

⁶⁷ §10 zákona o státním občanství ČR

⁶⁸ DZ k §10 zákona o státním občanství ČR

⁶⁹ Tamtéž §30

⁷⁰ DZ k §11 zákona o státním občanství ČR

⁷¹ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 88.

Počet cizinců, kterým bylo uděleno státní občanství České republiky v letech 2005 – 2015
(včetně státních občanů Slovenské republiky)⁷²

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Cizincům uděleno státní občanství ČR	1 423	1 560	1 158	1 190	1 128	1 088	1 653	1 565	2 253	4 915	2 620

Zvýšený počet udělených státních občanství v roce 2014, byl způsoben velkou vlnou žádostí kvůli obavám žadatelů z tvrdších podmínek, spočívajících v zavedení povinných zkoušek z českého jazyka, českých reálií, ústavního systému České republiky, historie, kultury a zeměpisu, které přinášel zákon o státním občanství ČR.⁷³ Z tohoto důvodu, žadatele, ve snaze vyhnout se těmto zkouškám využili účinnosti doposud platné právní úpravy vycházející ze zákona o nabytí a pozbytí státního občanství ČR, čímž si zajistili projednání své žádosti za účinnosti úpravy platné do 31. 12. 2014.

Počet udělených státních občanství dle státního občanství žadatelů v roce 2015
(graficky jsou zohledněné pouze státní občané zemi, kterým je občanství udělováno nejčastěji)⁷⁴

Státní občané	Ukrajiny	Ruska	Vietnamu	Rumunska	Slovenská
Počet získaných občanství	1052	317	270	111	110

Z celkového počtu udělených státních občanství v roce 2015 (pozn. 2620), podíl Ukrajinců činil celých 40,15 %. Takto velký počet udělených občanství občanům Ukrajiny by se dal vyvodit ze stejně vysokého počtu Ukrajinců s povoleným trvalým pobytem na území ČR. Ze zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace na území ČR v roce 2014 nám vyplývá, že v r. 2014 na území ČR žilo k 31. 12. 2014 celkem 251 342 cizinců s povoleným trvalým pobytem na území státu, z toho podíl občanů Ukrajiny představuje 29,5% resp. 74 031.

3.5.1 Interpretace problematického §12 zákona o státním občanství ČR

V úvodu problematiky získávání státního občanství formou udělení se setkáváme s problematickým §12, jehož znění je následující: „*Na udělení státního občanství České republiky není právní nárok*“. Spousta žadatelů o státní občanství se domnívá, že toto ustanovení zákona poskytuje ministerským úředníkům pravomoc rozhodnout o případném udělení či neudělení

⁷² Evidence fyzických osob, které nabyly nebo pozbyly státní občanství České republiky (dále jen „ústřední evidence“)

⁷³ ADAMIČKOVÁ, Naďa, KÖNIGOVA, Marie. *Cizinci žádající o občanství budou muset skládat zkoušku z české historie* [online]. novinky.cz. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/313871-cizinci-zadajici-o-obcanstvi-budou-muset-skladat-zkousku-z-ceske-historie.html>>.

⁷⁴ Ústřední evidence

státního občanství dle svého osobního přesvědčení. V případě, že by v praxi skutečně platil tento výklad, znamenalo by to hrubý rozpor jak se zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), kde jsou zakotvené základní principy správního řízení např. princip zákazu zneužití správního uvážení⁷⁵ nebo princip legitimního očekávání, tak i s Listinou základních práv a svobod, kde je obsažený ústavní princip rovnosti v právech a v důstojnosti.⁷⁶

Pojďme si tedy vyjasnit, co ve skutečnosti měl na mysli zákonodárce při tvorbě tohoto ustanovení. Z důvodové zprávy k zákonu o státním občanství ČR nám vyplývá, že „rozhodování o udělení státního občanství České republiky je výkonem státní suverenity a je věcí České republiky, komu státní občanství udělí.“⁷⁷ Ústavní soud v již zmíněném Nálezu (Pl. ÚS 9/94 ze dne 13. 9. 1994) uvedl, že stát jako suverén pomocí svých zákonodárných orgánů má právo určovat obsah státního občanství a podmínky, za kterých se české státní občanství nabývá a pozbývá. Důvodová zpráva k §12 zákona o státním občanství ČR nám dále uvádí, že zakotvením tohoto ustanovení do zákona o státním občanství ČR se nezakládá prostor pro libovůli. V souvislosti s touto problematikou lze zmínit rozsudek Vrchního soudu v Praze, ve kterém je vyjádřen pojem správního uvážení následujícím způsobem: „...*Správní uvážení... nelze zaměňovat s absolutní libovůlí. To by bylo v rozporu s charakterem státní správy jako činnosti podzákonné a zákonem řízené.*“⁷⁸ Nejvyšší správní soud přispěl k vymezení základních mantinelů správního uvážení: „*Správní uvážení je v první řadě vždy limitováno principy vyplývajícími z ústavního pořádku České republiky; z nichž lze dovést, že i tam, kde vydání rozhodnutí závisí toliko na uvážení správního orgánu, je tento orgán omezen zákazem libovůle, příkazem postupovat v obdobných věcech obdobně a ve stejných věcech stejně ..., tj. principem rovnosti, zákazem diskriminace, příkazem zachovávat lidskou důstojnost, jakož i povinností výslovně uvést, jaká kritéria v rámci své úvahy použil, jaké důkazní prostředky si opatřil, jaké důkazy provedl a jak je hodnotil a k jakým skutkovým a právním závěrům dospěl.*“⁷⁹ Na závěr je zapotřebí zmínit doporučení Rady ministrů Rady Evropy č. (80) 2, týkající se výkonu správního uvážení správními orgány. Zmíněný akt stanovuje základní zásady pro výkon diskreční pravomoci příslušnými orgány. Tyto zásady se obecně vymezují proti zneužití správního uvážení a zároveň zdůrazňují, že neomezená diskreční pravomoc není slučitelná s moderním právním státem.⁸⁰

Z výše uvedeného výkladu tedy vyplývá, že Ministerstvo vnitra při svém rozhodování je vázáno mantinely danými zákonnými podmínkami stanovenými v § 13, § 14. Pokud jde o vedení

⁷⁵ SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní. 2. upravené vydání.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. s. 50 – 52.

⁷⁶ Tamtéž s. 56 – 58.

⁷⁷ DZ k § 12 zákona o státním občanství ČR

⁷⁸ rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1992, sp. zn. 6 A 6/92

⁷⁹ usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 6 A 25/2002

⁸⁰ doporučení Rady ministrů Rady Evropy č. (80) 2, týkající se výkonu správního uvážení správními orgány

správného řízení, odůvodnění rozhodnutí atd., je Ministerstvo vnitra vázáno správním řádem. Pro nevyhovění žádosti tedy vždy musí existovat důvod, který má oporu v zákoně.

Otázka nárokovosti udělení státního občanství je aktuální zejména v situacích, kdy žadatel nemá zákonem požadovanou délku trvalého pobytu a žádá o její prominutí, popř. žádá o prominutí jakékoli jiné zákonné podmínky – prominutí podmínek je otázkou správného uvážení ministerstva a případné neprominutí je náležitě odůvodněno v příslušném rozhodnutí.

Ústavní soud České republiky ve svém průlomovém rozhodnutí ze dne 11. října 2016 (Pl. ÚS 5/16) přináší výjimku z výše popsané argumentace vztahující se k povinnosti správních orgánů řádně odůvodnit své rozhodnutí. V daném rozsudku ÚS konstatoval, že v případech, kdy žadatel o státní občanství na základě stanoviska Policie České republiky nebo zpravodajské služby představuje určité bezpečnostní riziko pro stát, neposkytnutí řádného zdůvodnění, proč k zamítnutí žádosti o udělení státního občanství došlo, nepředstavuje porušení ústavního pořádku. Je to dáno tím, že stanoviska bezpečnostních orgánů obsahují utajované informace, z tohoto důvodu se namísto řádného odůvodnění rozhodnutí uvede pouze skutečnost, že k zamítnutí žádosti došlo z důvodu ohrožení bezpečnosti státu.⁸¹

Závěrem je třeba říci, že osoba, která splní všechny zákonem předepsané podmínky pro udělení státního občanství (§14 zák. o st. občanství ČR), je plně integrována do české společnosti a zároveň nepředstavuje nebezpečí pro Českou republiku, obdrží kladné vyřízení žádosti o udělení státního občanství ČR.

3.5.2 Podmínky udělení státního občanství České republiky

Udělení státního občanství je vázáno na splnění zákonem stanovených podmínek. Zákon taxativně vymezuje, co je zapotřebí splnit pro vznik nároku na státní občanství České republiky. Mimo tyto závažné podmínky zákon dále obsahuje požadavek plné integrace žadatele do společnosti a zároveň konstatuje, že udělení státního občanství není možné v případech, kdy žadatel představuje bezpečnostní riziko pro stát.⁸²

Podmínky uvedené v §14 zákona o státním občanství nejsou pevně stanovené pro každého žadatele. Zákon o státním občanství ČR zvýhodňuje občany EU před občany třetích zemí. Je to patrné například u podmínky stanovující potřebnou délku doby trvalého pobytu na území ČR, kde u občanů EU je požadována téměř poloviční doba TP oproti občanům třetích zemí.⁸³ Důvodová zpráva k zákonu tuto diskriminaci vysvětluje „rychlejší integraci do společnosti“ (v případě občanů členských států Evropské unie).

⁸¹ náleží Ústavního soudu ze dne 11. října 2016, sp. zn. Pl. ÚS 5/16

⁸² DZ k odst. 1 a odst. 2 §13 zákona o státním občanství ČR

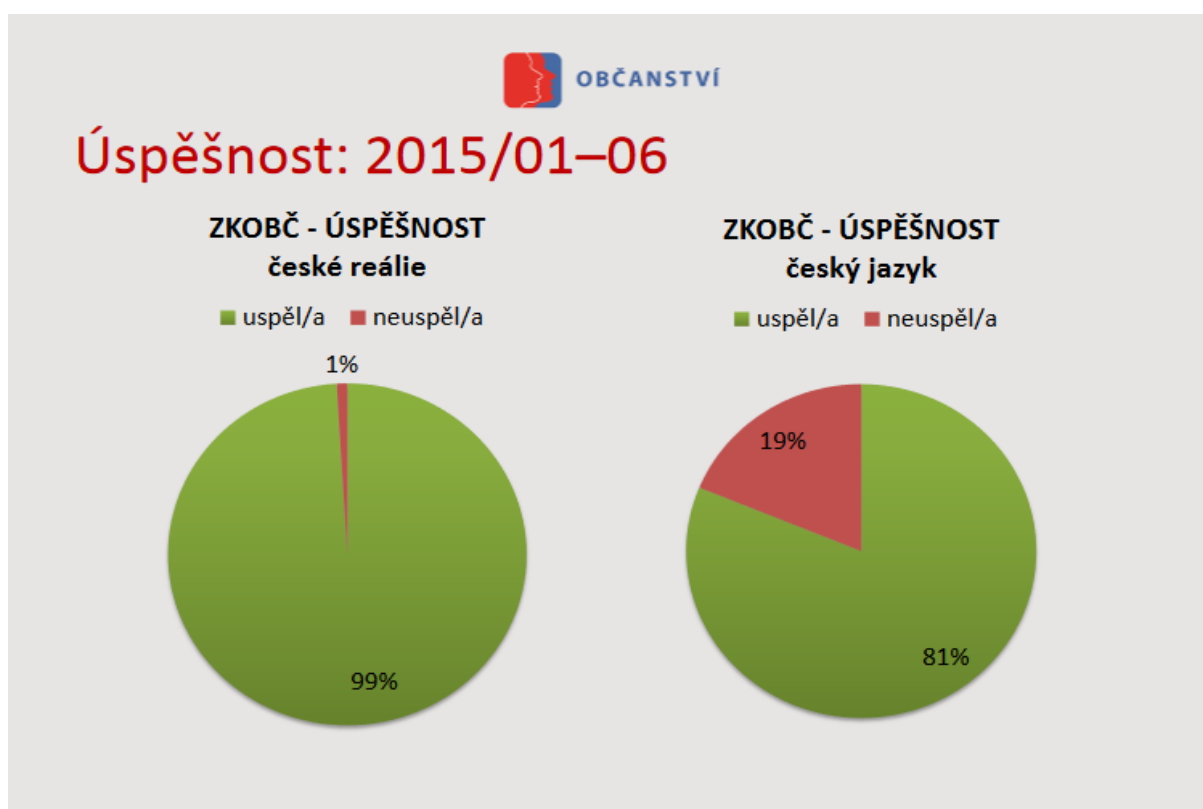
⁸³ DZ K odst. 1 § 14 zákona o státním občanství ČR

Na podmínku pobytu se pojí následující ustanovení, které požaduje, aby žadatel skutečně 1/2 svého pobytu strávil na území České republiky. Je to odůvodněné potřebnosti integrace žadatele, která je většinou spojená s pobytem na území státu.⁸⁴

Třetí podmínka ukládá povinnost žadateli prokázat svoji trestní bezúhonnost. Neakceptovatelné jsou úmyslné trestné činy a také nedbalostní trestné činy, které mají za následek uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁸⁵

Novinkou nové právní úpravy je již zmíněná povinnost znalosti českého jazyka a dalších humanitních oborů, které zajistí základní přehled budoucího státního občana o jeho nové vlasti. České zkoušky jsou obdobou amerického „*The Naturalization Test*“, který rovněž obsahuje dvě části: test z anglického jazyka a občanské nauky. Americká právní úprava navíc požaduje provedení ústního pohovoru se žadatelem, kde mu jsou kladené otázky týkající se důvodu jeho žádosti.⁸⁶

Úspěšnost zkoušek z ČJ a reálií za první pololetí r. 2015⁸⁷



⁸⁴ DZ k odst. 2 § 14 zákona o státním občanství ČR

⁸⁵ DZ k odst. 3 § 14 zákona o státním občanství ČR

⁸⁶ Official Website of the Department of Homeland Security. *The Naturalization Test* [online]. uscis.gov, 25. června 2014. Dostupné <https://www.uscis.gov/us-citizenship/naturalization-test>

⁸⁷ Statistika uvedená na portále „Čeština pro cizince“, provozovaném Ministerstvem vnitra, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a ÚJOP UK. Dostupné na <http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/>.

Tento nový prvek zpřísňující získávání státního občanství na mě působí spíše byrokratickým dojmem, než nástrojem určeným pro zpřísnění podmínek udělování státního občanství. De lege ferenda mám za to, že by mělo dojít ke zpřísnění zkoušek z českého jazyka a českých reálií jinak takový institut se jeví jako zbytečný.

Dále Ministerstvo vnitra při posuzování žádosti zkoumá, zda žadatel neporušil povinnosti stanovené zvláštními právními předpisy na úseku „*vstupu a pobytu cizinců na území České republiky, veřejného zdravotního pojištění, sociálního zabezpečení, důchodového pojištění, zaměstnanosti, dani, cla, odvodů a poplatků, vyživovací povinnosti vůči dítěti, které má trvalý pobyt na území České republiky nebo veřejnoprávní povinnosti ke obci, ve které je žadatel přihlášen ke pobytu, jde-li o povinnosti uložené obcí v samostatné působnosti.*“⁸⁸

Zákon o státním občanství ve výčtu podmínek obsahuje požadavek na transparentní původ žadatelových peněžních prostředků. Jinými slovy, žadatel musí prokázat, že jeho příjmy jsou získané legální cestou v souladu s českými zákony. Cílem tohoto ustanovení je zabránit udělení státního občanství osobě, která porušuje právní předpisy na tomto úseku. Logicky můžeme vyvodit, že pouze poctivému pláti daní vznikne nárok na udělení státního občanství.⁸⁹

Poslední podmínka má za účel znemožnit udělování státního občanství osobám, které zneužívají systém sociálních dávek za předpokladu, že tyto osoby mají ekonomický potenciál a nic jim nebrání v zajištění svých základních potřeb prostřednictvím výkonu pracovní činnosti.⁹⁰

Na závěr je nutné dodat, že zákon pamatuje na specifické situace, které umožňují prominout splnění některé ze zákonných podmínek stanovených v §14 zákona o státním občanství ČR.⁹¹ Prominout lze například potřebnou délku TP na území ČR, potřebnou dobu reálného pobytu na území ČR nebo také podmínku potřebných jazykových a dalších vědomostí. Na druhé straně máme podmínky, které jsou neprominutelné. K neprominutelným podmínkám řadíme situaci, kdy žadatel nemá čistý trestní rejstřík v souladu s požadavkem zákona o státním občanství ČR nebo pokud žadatel nemůže prokázat původ svých peněžních prostředků.⁹²

Nejspecifičtější bezesporu zůstává situace, která umožňuje určitým osobám udělit státní občanství kvůli jejich zásluhám na poli vědeckém, kulturním, vzdělávacím či sportovním. Tento právní institut vypouští potřebnost splnění podmínek stanovených v §13 a §14 s výjimkou ustanovení týkajících se bezúhonnosti a bezpečnosti.⁹³

⁸⁸ MVČR. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

⁸⁹ DZ k odst. 7 §14 zákona o státním občanství ČR

⁹⁰ DZ k odst. 8 §14 zákona o státním občanství ČR

⁹¹ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 86.

⁹² MVČR. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

⁹³ DZ k § 16 zákona o státním občanství ČR

3.5.3 Procesní aspekty řízení o udělení státního občanství

V případě, že určitá osoba projeví zájem stát se státním občanem České republiky, svůj projev vůle musí učinit v souladu s §37 správního řádu.

Pokud bych se měl držet určité posloupnosti procesu získávání státního občanství tak bych chtěl přednostně zmínit úlohu krajských úřadů. Žádost začíná svou cestu na věcně a místně příslušném krajském úřadě v závislosti na trvalém bydlišti žadatele. V případě Prahy nastává specifická situace, kterou řeší příloha č. 1 k zákonu o státním občanství ČR. Obsahem této přílohy je seznam městských částí, kterým byl svěřen výkon agendy státního občanství.⁹⁴ V Praze je tedy k dispozici 22 úřadu městských částí kompetentních k přijímání žádosti o udělení státního občanství ČR.⁹⁵

Podání, které směřuje ke kompetentnímu orgánu, musí kromě základních náležitostí stanovených v §37 správního řádu také obsahovat seznam příloh, které mají převážně formu osvědčení, jejichž účel tkví v potvrzení určitých skutečností. Dodáním zákonem požadovaných dokladů dojde ke splnění některých podmínek potřebných pro získání státního občanství nebo případně k jejich prominutí. Obstarávání těchto dokladů je povinností žadatele. Participace ze strany úřadu příslušného k přijímání žádosti přichází ve chvíli, kdy je zapotřebí společné vyplnění dotazníku k žádosti o udělení státního občanství. Poté co dojde ke zjištění potřebných dokumentů, zákon stanoví 30 denní lhůtu k předání tohoto podání Ministerstvu vnitra České republiky.⁹⁶

Ministerstvo vnitra je dle kompetenčního zákona ústředním orgánem státní správy na úseku státního občanství.⁹⁷ Vyřizování žádosti o udělení státního občanství bylo zákonem svěřeno právě do rukou tohoto správního úřadu.⁹⁸ V ustanovení týkající se lhůty pro vyřízení žádosti o udělení státního občanství je patrné, že lex specialis obsahuje odlišnou úpravu doby potřebné pro vyřízení žádosti. Zákon o státním občanství stanovuje lhůtu šestinásobně vyšší resp. 180 dnů⁹⁹ (předchozí právní úprava stanovovala lhůtu pro vyřízení žádosti na 90 dnů).¹⁰⁰ Podobnou lhůtu lze nalézt i v dalších právních řadech evropských zemí. Takováto délka je

⁹⁴ DZ k §17 zákona o státním občanství ČR

⁹⁵ Příloha č. 1 k zákonu o státním občanství ČR

⁹⁶ MVČR. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

⁹⁷ §12 písm. odst. 1 písm. b) zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (dále jen „kompetenční zákon“)

⁹⁸ §11 zákona o státním občanství ČR

⁹⁹ Tamtéž §23

¹⁰⁰ KURIVČÁKOVÁ, Uljana. Dvojitý občanství aneb co přinese nový zákon o státním občanství ČR. *Právní rádce*, 2013. roč. 21, č. 12, s. 33.

odůvodnitelná složitosti řízení a zároveň potřebnosti detailně prověřit splnění podmínek stanovených zákonem.¹⁰¹

Výsledkem tohoto řízení může být buď kladné vyřízení žádosti či její zamítnutí. V prvním případě dochází k vystavení listiny o udělení státního občanství. V tomto okamžiku stále nedochází k jeho nabytí. Zákon požaduje učinění formálního úkonu přísahy věrnosti České republice, v jehož důsledku dochází k nabytí právní moci takovéto listiny.¹⁰² Alternativou může být pouze pravomocné rozhodnutí o prominutí složení slibu.¹⁰³ K prominutí může dojít z důvodů hodných zvláštního zřetele.¹⁰⁴ Zákon tomuto prohlášení přiděluje svůj vlastní pojem a tento institut pojmenovává jako „státoobčanský slib“, jehož znění je následující: „*Slibuji na svou čest věrnost České republice. Slibuji, že budu dodržovat její Ústavu a ostatní zákony České republiky.*“¹⁰⁵

Ve druhém případě dochází k zamítnutí takovéto žádosti, čímž se otvírá cesta k podání řádných a mimořádných opravných prostředků proti nevyhovujícímu rozhodnutí. Podrobnější možnosti obrany proti zápornému rozhodnutí jsou upravené v následující podkapitole.

3.5.4 Opravné prostředky

Řízení o udělení státního občanství je vedeno jako řízení správní, proto v úvahu přicházejí opravné prostředky, které poskytuje správní řád. Musíme brát ohled na skutečnost, že rozhodováním v prvním stupni je pověřen ústřední správní úřad (Ministerstvo vnitra) proto užití odvolání není na místě, nýbrž proti takovému to rozhodnutí lze podat rozklad.¹⁰⁶ K posouzení rozkladu je kompetentní rozkladová komise, která vydává doporučující stanovisko, jenž nemá závazný charakter. Následně o věci rozhoduje vedoucí ústředního správního úřadu, v daném případě ministr vnitra, který má pravomoc o tomto opravném prostředku definitivně rozhodnout ve lhůtě 120 dnů ode dne podání rozkladu.^{107 108} V roce 2015 vydalo Ministerstvo vnitra 361 zamítavých rozhodnutí (v roce 2014 bylo zamítavých rozhodnutí 238). Proti zamítavému rozhodnutí podalo opravný prostředek (rozklad) 208 žadatelů, z toho ministr vnitra vyhověl 38 žadatelům.¹⁰⁹

Poté co dojde k vyčerpání řádných opravných prostředků, lze proti zápornému rozhodnutí podat žalobu ve správním soudnictví. Správní soudnictví stojí na principu

¹⁰¹ DZ k §23 zákona o státním občanství ČR

¹⁰² Tamtéž §27

¹⁰³ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 86.

¹⁰⁴ §27 odst. 6 zákona o státním občanství ČR

¹⁰⁵ Tamtéž §27 odst. 2

¹⁰⁶ SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní. 2. upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. s. 253 – 254.

¹⁰⁷ §152 správního řádu

¹⁰⁸ §23 odst. 2 zákona o státním občanství ČR

¹⁰⁹ Úřední evidence

tzv. „generální klauzule“ znamenající přezkoumatelnost veškerých správních rozhodnutí za předpokladu, že to není zákonem znemožněno.¹¹⁰ Právní úprava státního občanství obsahuje restriktci na soudní přezkum zamítnuté žádosti pro případy, kdy žadatel na základě stanovisek Policie České republiky nebo zpravodajských služeb představuje určité bezpečnostní riziko pro stát a jeho obyvatelstvo.¹¹¹

Zákon o státním občanství ČR nevyklučuje možnost užití mimořádného opravného prostředku obnovy řízení.¹¹² Tento opravný prostředek slouží k opětovnému projednání pravomocně rozhodnutého případu z důvodu nalezení nových důkazů či skutečností, jejichž naleznutí by mohlo znamenat zvrát v již rozhodnuté věci.¹¹³

3.6 Nabytí státního občanství prohlášením

Počet osob, jenž nabyli státní občanství prohlášením je zhruba srovnatelný s počtem udělených státních občanství.¹¹⁴ Právní řád ČR zakotvuje celkem 6 situací, za kterých lze nabytí státní občanství formou prohlášení.

První situace je vyjádřena v §31 zákona o státním občanství ČR, a vztahuje se na osoby, které pozbyly české či československé státní občanství před prvním dnem účinnosti výše jmenovaného zákona nebo také na bývalé československé občany, které měly na území ČR nebo ČSR povolen trvalý pobyt a zároveň ke dni, kdy učinily prohlášení, nejsou státními občany Slovenské republiky.¹¹⁵ Rovněž tento paragraf negativně vymezuje osoby, na které působnost daného ustanovení nedopadá.¹¹⁶

Prohlášení dle následujícího paragrafu mohou učinit osoby, které byly před 1. 1. 1993 státními občany ČSFR a zároveň tyto osoby nebyly českými ani slovenskými státními občany. Obdobně se toto ustanovení užije i na jejich potomky v přímé linii.¹¹⁷

Úprava obsažená v §33 již není aktuální, neboť možnost nabytí státního občanství na základě tohoto titulu byla limitována do 2. ledna 2015.¹¹⁸

¹¹⁰ NSS. *Žaloba proti rozhodnutí správního orgánu* [online]. nssoud.cz 20. června 2012. Dostupné na <<http://www.nssoud.cz/Zaloba-proti-rozhodnuti-spravniho-organu/art/489?menu=309>>.

¹¹¹ DZ k §26 zákona o státním občanství ČR

¹¹² §39 zákona o státním občanství ČR

¹¹³ SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní. 2. upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. s. 264 - 265.

¹¹⁴ Srovnání poznámky pod čarou č. 70 a č. 117

¹¹⁵ MÚP6. *Nabytí státního občanství ČR prohlášením dle zákona č. 186/2013 Sb. o státním občanství ČR od 1. 1. 2014 orgánu* [online]. praha6.cz. Dostupné na <<https://www.praha6.cz/nabyti-statniho-obcanstvi-cr-prohlasenim.html>>.

¹¹⁶ §31 odst. 1 zákona o státním občanství ČR

¹¹⁷ DZ k §32 zákona o státním občanství ČR

¹¹⁸ MÚP6. *Nabytí státního občanství ČR prohlášením dle zákona č. 186/2013 Sb. o státním občanství ČR od 1. 1. 2014 orgánu* [online]. praha6.cz. Dostupné na <<https://www.praha6.cz/nabyti-statniho-obcanstvi-cr-prohlasenim.html>>.

§34 zákona o státním občanství ČR je vyjádřením principu právní jistoty, v tomto případě můžeme hovořit o legalizaci nezákonného statusu. Učinit prohlášení tímto způsobem může fyzická osoba, které bylo neprávem vydáno osvědčení prokazující státní občanství ČR a po dobu 10 let ode dne vydání tohoto dokladu nedošlo k jeho zrušení z důvodu nezákonnosti. Důležité je, aby držitel občanství byl v dobré víře, že je státním občanem ČR a zároveň mu nesmí být prokázáno jeho podílnictví na nesprávném vydání tohoto osvědčení. Tento institut je využíván zcela výjimečně, počet nabytých státních občanství na jeho základě je zcela nepatrný.¹¹⁹

Statistický nejvýraznější počet prohlášení vychází z §35. Zákon umožňuje učinění prohlášení osobám, které od svého dětství pobývají na území ČR. U těchto osob lze předpokládat jejich výraznou integrovanost do české společnosti proto je jim zákonem poskytnutá příležitost nabytí státní občanství zjednodušenou formou prohlášení namísto podstupování složité procedury udělování. Zákon o státním občanství považuje za akceptovatelné užití tohoto institutu osobami, které se od svého raného věku (hranice je vyjádřena 10 rokem dítěte) reálně zdržují na území ČR, mají povolen trvalý pobyt a jsou trestně bezúhonné. Prohlášení může být učiněno osobou starší 18 let, nejpozději do dovršení 21 roku.^{120 121}

Počty osob, které nabyly státní občanství prohlášením za rok 2015¹²²

Ustanovení zákona o státním občanství České republiky	§ 31	§ 32	§ 33	§ 34	§ 35	§ 36	Celkem
Počet osob, které nabyly státní občanství ČR prohlášením	718	101	273	17	1149	39	2297

Poslední skupinu osob tvoří děti svěřené do náhradní péče. Za toto dítě mohou činit prohlášení v závislosti na okolnostech případu dítěte zejména tyto osoby: rodiče dítěte, zákonný zástupce, opatrovník, osoba, které bylo dítě svěřeno pravomocným rozhodnutím do péče nebo ředitel zařízení pro výkon ústavní výchovy.¹²³

¹¹⁹ DZ k § 34 zákona o státním občanství ČR

¹²⁰ Tamtéž §35

¹²¹ MÚP6. *Nabytí státního občanství ČR prohlášením dle zákona č. 186/2013 Sb. o státním občanství ČR od 1. 1. 2014 orgánu* [online]. praha6.cz. Dostupné na <<https://www.praha6.cz/nabyti-statniho-obcanstvi-cr-prohlasenim.html>>.

¹²² Ústřední evidence

¹²³ MVČR. *Nabytí státního občanství České republiky prohlášením podle § 36 zákona o státním občanství České republiky* [online]. mvcr.cz Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/nabyti-statniho-obcanstvi-ceske-republiky-prohlasenim-podle-36-zakona-o-statnim-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

3.7 Nabytí státního občanství v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče

Jedná se o zcela nový právní institut, který neexistoval za účinnosti předchozí právní úpravy. Domnívám se, že cílem zákonodárce bylo ochránit zájmy dítěte tím, že mu umožní nabytí státního občanství ČR. Z této úpravy lze usoudit, že myšlenky zákonodárce vycházejí z Úmluvy o omezení případů bezdomovectví, kde je stanoven závazek spočívající v zajištění možnosti nabytí státního občanství osobám narozeným na území smluvního státu.¹²⁴

Dítě, kterému zákon umožňuje nabytí státní občanství České republiky, musí být od svého narození na území státu apartidou, jejíž pobyt na území ČR je v souladu se zvláštními zákony (z. č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky nebo z. č. 325/1999 Sb. o azylu). Nabytí státního občanství je spojeno s okamžikem nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do náhradní péče.^{125 126}

4. Pozbývání státního občanství České republiky

Nová právní úprava naprosto liberalizovala přístup k státním občanstvím jiných zemí, aniž by své občany připravila o občanství české.¹²⁷ K tomuto posunu došlo po době delší než dvě stě let existence principu upřednostňování „*jediného vylučného státního občanství*“.^{128 129} Zákon o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky pojímal celkem dvě možnosti, které zakládaly důvod k pozbytí státního občanství ČR. První způsob spočíval v možnosti učinit prohlášení za podmínky splnění zákonem stanovených podmínek, ten druhý byl vyjádřením principu pozbývání státního občanství na základě nabytí občanství jiného státu. Zákonem o státním občanství ČR došlo k vypuštění výše uvedeného principu. Zároveň došlo k převzetí ustanovení umožňujícího učinění prohlášení o vzdání se státního občanství ČR.¹³⁰

Účinná právní úprava vymezila tři podmínky, jejichž splnění je vyžadováno souběžně, pro umožnění pozbytí státního občanství ČR. Státní občan České republiky, toužící po pozbytí svého českého občanství musí splňovat podmínku trvalé nepřítomnosti v České republice, neexistence trvalého pobytu na jejím území a zároveň musí mít zajištěno buď občanství cizího státu, nebo jeho přistoupení k prohlášení o vzdání se státního občanství je činěno v souvislosti s nabytím

¹²⁴ čl. 1 Úmluvy o omezení případů bezdomovectví

¹²⁵ MVČR. *Informace ke novému zákonu o státním občanství ČR* [online]. mvcr.cz Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>>.

¹²⁶ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 88.

¹²⁷ KURIVČÁKOVÁ, Uljana. Dvojí občanství aneb co přinese nový zákon o státním občanství ČR. *Právní rádce*, 2013. roč. 21, č. 12, s. 33.

¹²⁸ EMMERT, František, *Dvojí občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 113.

¹²⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 1995, sp. zn. Pl. ÚS 5/95

¹³⁰ KURIVČÁKOVÁ, Uljana. Dvojí občanství aneb co přinese nový zákon o státním občanství ČR. *Právní rádce*, 2013. roč. 21, č. 12, s. 33.

cizího státního občanství.^{131 132} Poslední podmínka je vyjádřením mezinárodního závazku vycházejícího z Úmluvy o omezení případu bezdomovectví, která smluvní státy zavazuje, aby dbaly na dodržení kontinuity při pozbytování státního občanství občanem smluvního státu. Adopci tohoto mezinárodního závazku se zabráňuje vzniku a šíření bezdomovectví.^{133 134}

Pro pozbytí státního občanství je zapotřebí doložit doklad osvědčující pobyt v cizině a dále doklad o nabytí či přislíbení nabytí občanství cizího státu¹³⁵ (tento doklad je vyžadován z důvodu prokázání splnění třetí podmínky, stanovené v §40 odst. 1 písm. c) zákona o státním občanství ČR). Prohlášení lze učinit buď před vnitrostátním orgánem (Krajským úřadem nebo Úřadem městské části pro Prahu 1 v závislosti na okolnostech spojených s existencí či neexistencí dřívějšího trvalého pobytu na území ČR). Alternativou vnitrostátního podání jsou zastupitelské úřady ČR, které se nachází na území cizího státu, ve kterém se prohlášovatel zdržuje nebo žádá o státní občanství.¹³⁶ Proces pozbytování státního občanství je formálně ukončen vystavením a následným převzetím osvědčení o pozbytí státního občanství České republiky prohlášením.¹³⁷

5. Ukrajinská právní úprava státního občanství

Ukrajina je právním státem¹³⁸, jejíž právní systém je postaven na právu kodifikovaném. Nejvyšším právním aktem je Ústava Ukrajiny.¹³⁹ Podle Deklarace nezávislosti Ukrajiny¹⁴⁰ a Konstituce Ukrajiny se jedná o nezávislý suverénní stát.¹⁴¹ Ukrajina je členem OSN¹⁴² a Rady Evropy¹⁴³, v souvislosti s členstvím v těchto mezinárodních organizacích je smluvní stranou řady mezinárodních dohod týkajících se problematiky státního občanství. Ukrajina například ratifikovala Evropskou úmluvu o státním občanství,¹⁴⁴ Všeobecnou deklaraci lidských práv,¹⁴⁵ nebo také Úmluvu o právním postavení uprchlíků.¹⁴⁶

¹³¹ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013. s. 89.

¹³² §40 odst. 1 zákona o státním občanství

¹³³ čl. 8 bod 1 Úmluvy o zamezení případu bezdomovectví

¹³⁴ DZ k § 40 zákona o státním občanství ČR

¹³⁵ §40 odst. 2 zákona o státním občanství ČR

¹³⁶ Tamtéž §40 odst. 3

¹³⁷ Tamtéž §40 odst. 7 a odst. 8

¹³⁸ Tamtéž

¹³⁹ СВЯТОКУМ О. Є. *Правонавство*. 10 клас. Академічний рівень: Розробки уроків. - X: ВИД-ВО "Ранок", 2010 - 272 с. (SVJATOKUM, Oksana. *Právní nauka. 10 třída. Akademická úroveň*. Charkov: Ranok, 2010 s. 58 - 59)

¹⁴⁰ Deklarace nezávislosti Ukrajiny ze dne 24. srpna 1991

¹⁴¹ čl. 1 zákona č. 254к/96-вр, Конституція України (Ústava Ukrajiny) ze dne 28. června 1996 vydaná Vrchní radou Ukrajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava Ukrajiny“ nebo „Konstituce Ukrajiny“)

¹⁴² UN. *Member States* [online]. un.org. Dostupné na <<http://www.un.org/en/member-states/>>.

¹⁴³ RE. *Our member States* [online]. coe.int. Dostupné na <<http://www.coe.int/en/web/about-us/our-member-states>>.

¹⁴⁴ EUDO. *Ratifications of ECN* [online]. eudo-citizenship.eu. Dostupné na <<http://eudocitizenship.eu/docs/policy%20brief%20International%20Law.pdf>>.

¹⁴⁵ IRF. *Права людини* [online]. Irf.ua. Dostupné na <http://www.irf.ua/about/news_new/prava_lyudyny/>.

¹⁴⁶ UNHCR. *States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol* [online]. unhcr.org. Dostupné na <<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b73b0d63.pdf>>.

Zákon № 2235-III Про громадянство України (O státním občanství Ukrajiny) ze dne 18. 1. 2001 vydaný Vrchní radou Ukrajiny (dále jen zákon o státním občanství Ukrajiny) ve svém čl. 4 stanovuje hierarchii právní úpravy v případě kolize ustanovení. Zákonem je deklarováno, že otázky státního občanství jsou regulovány Ústavou Ukrajiny, zákonem o státním občanství Ukrajiny a mezinárodními smlouvami. V případě, že mezinárodní předpisy stanovují něco jiného, než zákon o státním občanství Ukrajiny využijí se pravidla vyplývající z mezinárodních dohod.¹⁴⁷

5.1 Ústavní základy státního občanství

Konstituce Ukrajiny ve svém čtvrtém článku charakterizuje státní občanství jako: „... *jediné státní občanství*“, tato právní úprava spíše odpovídá staré české úpravě obsažené v zákoně o nabývání a pozbývání státního občanství ČR, která rovněž nepřipouštěla možnost vícerého státního občanství pro své občany. V tom též ustanovení je uvedeno, že „*podmínky nabytí a ukončení státního občanství Ukrajiny jsou stanoveny zákonem.*“¹⁴⁸ Zde můžeme vidět shodu s českou ústavní úpravou, která ve svém čl. 12 odst. 1 rovněž odkazuje na speciální úpravu na úrovni zákona. Dalším článkem Ústavy Ukrajiny, který má souvislost s problematikou státního občanství je čl. 25. „*Státní občan Ukrajiny nemůže být zbaven státního občanství a práva na změnu státního občanství*“, V tomto ustanovení je patrná provázanost s čl. 12 odst. 1 Ústavy ČR s tím rozdílem, že ukrajinská ústava své ustanovení obohatila o „*právo na změnu státního občanství*“, jinak řečeno Ukrajina svým občanům garantuje právo na změnu občanství na nejvyšší ústavní úrovni.

5.2 Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky vs. закон № 2235-III Про громадянство України

Ukrajinský zákon o státním občanství je speciálním předpisem právní úpravy problematiky ukrajinského občanství. V následujícím textu se budu zabývat srovnáním těchto dvou zákonů, konkrétně se zaměřím na odlišnost institutu nabývání státního občanství v České republice a na Ukrajině.

Jak jsem se již zmiňoval o neexistenci legální definice státního občanství v českém právním řádu, tak ukrajinská úprava tímto nedostatkem rozhodně netrpí. Ve svém prvním článku ukrajinský zákon přináší vymezení specifických pojmů na úseku státního občanství. Zákonem jsou definovány zejména tyto právní pojmy: státní občanství Ukrajiny, cizinec, státní občan Ukrajiny, osoba bez státního občanství, zákonný zástupce a další. Konkrétně pojem státního občanství je definován takto: „*Občanství Ukrajiny – právní vztah mezi fyzickou osobou a Ukrajinou, který*

¹⁴⁷ čl. 4 zákona o státním občanství Ukrajiny

¹⁴⁸ čl. 4 Ústavy Ukrajiny

se projevuje ve vzájemných právech a povinnostech“¹⁴⁹ a za státního občana dle zákonného vymezení je považována „osoba, která nabyla státní občanství Ukrajiny v souladu s podmínkami stanovenými ukrajinskými zákony a mezinárodními smlouvami.“¹⁵⁰

Mimo jiné ukrajinský zákon obsahuje základní principy, na kterých stojí právní úprava státního občanství Ukrajiny. Je zde obsažen již zmíněný ústavní princip jediného výlučného státního občanství, mezinárodně-právní princip spočívající v prevenci vzniku případů bezdomovectví, ústavní princip nemožnosti zbavení státního občanství proti vůli občana, princip nemožnosti automatického získání státního občanství Ukrajiny cizincem nebo osobou bez státního občanství z důvodu uzavření manželství s ukrajinským státním občanem, princip rovnosti před zákonem státních občanů Ukrajiny bez ohledu na příčinu, způsob nebo dobu nabytí státního občanství Ukrajiny, princip ponechání státního občanství Ukrajiny bez ohledu na místo pobytu občana Ukrajiny.¹⁵¹

5.2.1 Způsoby nabývání státního občanství Ukrajiny

Ukrajinské státní občanství lze nabýt celkem deseti způsoby.¹⁵² Obdobně jako v ČR i zde nacházíme možnost nabytí státního občanství „narozením“ s tím rozdílem, že ukrajinský právní řád má posílený princip *ius soli*.¹⁵³ Specifickým institutem ukrajinské úpravy je „nabytí státního občanství na základě územního původu“, který je určen pro osoby bez státního občanství nebo cizince, kteří se narodili buď sami, nebo jejich příbuzní v linii přímé či vedlejší na teritoriálním území Ukrajiny před 24. 8. 1993.¹⁵⁴ Pro případy, že státní občan Ukrajiny dojde k rozhodnutí pozbytí své státní občanství a po určité době se rozhodne znovunabýt státní občanství Ukrajiny, ukrajinská právní úprava zavádí institut obnovení státního občanství, který představuje zjednodušenou procedurou navrácení státního občanství.¹⁵⁵ Zákon o státním občanství Ukrajiny rovněž obsahuje prostředky nabytí státního občanství pro děti (z důvodu jejich ochrany), obdobně jako v českém zákoně o státním občanství i zde nalezneme způsob nabytí státního občanství osvojením¹⁵⁶ nebo v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče.¹⁵⁷ Státní občanství Ukrajiny lze dále nabýt v důsledku ustavení opatrovníka osobě, která byla soudem uznána jako nesvéprávná,¹⁵⁸ z důvodu existence občanství Ukrajiny alespoň u

¹⁴⁹ čl. 1 zákona o státním občanství Ukrajiny

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ Tamtéž čl. 2

¹⁵² Tamtéž čl. 6

¹⁵³ Tamtéž čl. 7

¹⁵⁴ Tamtéž čl. 8

¹⁵⁵ Tamtéž čl. 10

¹⁵⁶ Tamtéž čl. 11

¹⁵⁷ Tamtéž čl. 12

¹⁵⁸ Tamtéž čl. 13

jednoho ze dvou rodičů,¹⁵⁹ v důsledku uznání otcovství či mateřství anebo stanovení otcovství nebo mateřství.¹⁶⁰ Zajímavým je zakotvení možnosti nabytí státního občanství na základě jiných důvodů předpokládaných mezinárodním právem.¹⁶¹ Posledním institutem, kterému se budu podrobně věnovat v následující podkapitole je možnost nabytí ukrajinského státního občanství udělením.¹⁶²

5.2.2 Komparace institutu udělování státního občanství v České republice a na Ukrajině

Zákon o státním občanství Ukrajiny výslovně stanoví, že institut nabytí je určen konkrétně pro cizince a apatridy. Následně zákon stanovuje podmínky, za kterých lze udělit státní občanství Ukrajiny a negativně vymezuje osoby, které nemohou nabýt ukrajinské státní občanství.

Zatímco česká právní úprava ve svém §13 odst. 6 zákona o státním občanství ČR stanovuje okruh právních předpisů, které v posledních 3 letech přede dnem podání žádosti o udělení státního občanství nesmějí být porušené, ukrajinský právní řád povinnost dodržování právních předpisů generalizuje a vztahuje tuto povinnost ke všem právním předpisům ve státě včetně Ústavy Ukrajiny, navíc časově nelimituje dodržování povinnosti vyplývajících z těchto předpisů. Vzhledem k tomu, že ukrajinská právní úprava pojímá širěji dodržování zákonů, než ta česká proto se přikláním k závěru, že v tomto bodě je ukrajinský zákon na první pohled přísnější než právní předpis platný v České republice.¹⁶³ Na druhou stranu je nutné přihlídnout k tomu, že český právní řád stanovuje jasné mechanismy pro prokazování skutečného dodržování právních předpisů stanovených v zákoně o státním občanství ČR, zatímco úprava platná na Ukrajině žádné specifikace neobsahuje, proto je obtížné si představit úvahu správního orgánu při posuzování podmínky dodržování celého právního řádu Ukrajiny.

Další podmínka je vyjádřením ústavní zásady jediného výlučného státního občanství. Čl. 9 v podmínkách potřebných pro udělení státního občanství Ukrajiny v bodě č. 2, zákona o státním občanství Ukrajiny požaduje učinění prohlášení o neexistenci žádného občanství v případě osob označovaných za apatridy a v případě cizinců je zapotřebí přistoupení k závazku o ukončení státního občanství cizího státu. V tomto ohledu nelze jednoznačně určit, která právní úprava je striktnější, můžeme pouze dojít k závěru, že česká úprava je liberálnější.

¹⁵⁹ Tamtéž čl. 14

¹⁶⁰ Tamtéž čl. 15

¹⁶¹ Tamtéž čl. 6 bod 10)

¹⁶² Tamtéž čl. 9

¹⁶³ Tamtéž, podmínky pro udělení státního občanství Ukrajiny, bod 1)

Třetí podmínkou je nepřetržitý pobyt na území Ukrajiny během posledních pěti let. Zde na první pohled vidíme shodu s českou právní úpravou, která rovněž vyžaduje 5 letý pobyt na území republiky. V ukrajinské právní úpravě absentuje diskriminace občanů jiných států z důvodů členství v mezinárodních organizacích jak je tomu v případě ČR, která umožňuje zkrátit potřebnou dobu trvalého pobytu téměř o polovinu občanům EU. Ukrajinská úprava zkracuje potřebnou dobu trvalého pobytu u občanů, jež jsou v manželství s občanem Ukrajiny na 2 roky, zatímco v ČR na základě §15 odst. 1 písm. e) zákona o státním občanství ČR může dojít k absolutnímu prominutí této podmínky. V případě azylantů či osob, kterým byla udělena doplňková ochrana, nebo u jednotlivců, kteří uzavřeli smlouvu o vstupu do ozbrojených sil Ukrajiny, se rovněž snižuje potřebná doba TP na tři roky.¹⁶⁴ Tohle ustanovení působí humánnějším dojmem a je mnohem racionálnější než ustanovení obsažené v české právní úpravě. Jelikož ukrajinský zákon o státním občanství neobsahuje ustanovení, jež požaduje reálnou dobu pobytu alespoň v délce 1/2, nýbrž je vyžadována nepřetržitá délka pobytu v rozsahu 5 let, proto se domnívám, že ukrajinský zákon je v tomto ohledu přísnější.¹⁶⁵

Čtvrtou podmínkou je získání povolení k imigraci. V souvislosti s touto podmínkou Vláda Ukrajiny stanovuje migrační kvóty. V ČR neexistuje žádný obdobný nástroj tohoto typu.¹⁶⁶

Podmínku znalosti jazyka jsem detailně podrobil analýze a následně jsem došel k tomuto závěru. Ukrajinským zákonem je upravená povinnost ovládnutí ukrajinštiny v mezích potřebných pro porozumění konverzaci vedené v ukrajinském jazyce. Další specifikace této podmínky v tomto ustanovení již obsažené nejsou. Ukrajinský právní řád postrádá vysvětlení pojmu „ovládání ukrajinštiny“ a „porozumění ukrajinskému jazyku, v mezích potřebných pro komunikaci“.¹⁶⁷ Česká právní úprava jazykových požadavků pro účely udělování státního občanství je hodně judicializována. Pro konkretizaci podmínky znalosti českého jazyka zákonodárce vytvořil podzákonný právní předpis, který detailně definoval všechny aspekty potřebné k vyjasnění rozsahu znalosti českého jazyka. Vzhledem k tomu, že úprava platná v ČR vyžaduje pro účely udělení státního občanství znalost jazyka alespoň na úrovni B1 a úprava ukrajinská nekonkretizuje úroveň, kterou musí ovládat žadatel o státní občanství Ukrajiny, proto docházím k závěru, že pro získání státního občanství Ukrajiny postačí stejná jazyková úroveň

¹⁶⁴ Tamtéž, podmínky pro udělení státního občanství Ukrajiny, bod 3)

¹⁶⁵ Tamtéž

¹⁶⁶ МЗС УКРАЇНИ. Імміграція в Україну [online]. mfa.gov.ua. Dostupné na <<http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/immigration-to-ukraine>>.

¹⁶⁷ ПАЛЬКО, В. І. Знання української мови – підстава для набуття громадянства України. *Південноукраїнський правовий часопис*, 2008, №2-2008. s. 148 – 151.

jako v ČR. Úroveň B1 ideálně odpovídá zákonnému požadavku na pasivní a aktivní znalost ukrajinského jazyka.¹⁶⁸

Poslední podmínkou je povinnost prokázat zákonné zdroje pro živobytí na území Ukrajiny. Tato podmínka je obdobou českého §14 odst. 7 zákona o státním občanství ČR, který stanovuje tutéž povinnost. Česká právní úprava je zpřísněná o podmínku prokázání odvodu daní z těchto příjmů.

Naopak nabytí státního občanství Ukrajiny je vyloučeno u osob, které se dopustily trestného činu proti lidskosti nebo genocidy, anebo které jsou odsouzeny k trestu odnětí svobody z důvodu spáchání zločinu či zvláště závažného zločinu s přihlédnutím k úrovni hrozby pro národní bezpečnost. Nabytí státního občanství Ukrajiny je rovněž znemožněno fyzickým osobám, které spáchaly na území cizího státu čin, který je právním řádem Ukrajiny označen jako zločin či zvláště závažný zločin.¹⁶⁹

¹⁶⁸ CORRECT JC. *Jazyková úroveň B1* [online]. jc-correct.com. Dostupné na <<http://www.jc-correct.com/jazykova-uroven-b1>>.

¹⁶⁹ čl. 9 zákona o státním občanství ČR

Závěr

Problematika státního občanství je značně rozsáhlá, i přes to, že jsem byl limitován rozsahem stanoveným ve Směrnici děkanky č. 2/2010, domnívám se, že se mi podařilo vystihnout důležité body této obsáhlé oblasti vnitřní správy. Z důvodu omezeného rozsahu bakalářské práce jsem se nemohl detailně zabývat všemi instituty státního občanství, proto délka jednotlivých částí je proporcionální důležitosti daného tématu.

V úvodu jsem si stanovil za cíl zodpovědět dvě výzkumné otázky. Na první otázku, která se týkala posouzení, zda nynější právní úprava v otázce lhůt je přísnější či naopak mírnější a zda nově upravený institut povinných zkoušek z ČJ a reálií je de facto překážkou pro žadatele o státní občanství ČR či nikoliv, lze odpovědět odkazem na příslušné kapitoly této bakalářské práce. V podkapitole 3.5.3. je uvedeno, že novým zákonem o státním občanství ČR dochází ke zvýšení lhůty potřebné pro vyřízení žádosti o udělení státního občanství, oproti předchozí úpravě, která stanovovala 90 denní lhůtu, úprava současná je dvojnásobně vyšší a tak činí 180 dnů. V případě zavedení povinných zkoušek je zapotřebí odkázat na graf v podkapitole 3.5.2., který ukazuje nepatrné množství neúspěšných účastníků zkoušky.

Má druhá výzkumná otázka se vztahuje k zjištění, který ze dvou institutů udělování státního občanství, český nebo ukrajinský, je přísnější. Odpovědí na tuto otázku se zabývám v podkapitole 5. 2. 2., kde srovnávám obdobné podmínky na základě jejich obsahu. Mezi podmínky, které jsem ve své práci srovnával, patří zejména odlišně upravená potřebná délka trvalého pobytu, rozdílnost spočívající v prokazování příjmů, dále jsem zkoumal podmínky související se znalostí státního jazyka nebo také odlišný rozsah dodržování právních předpisů daného státu. Vzhledem k tomu, že tato problematika je značně komplikovaná, proto není jednoduché dojít k jednoznačnému závěru, či právní systém státního občanství, České republiky nebo Ukrajiny, je pro žadatele o státní občanství příznivější, proto odpověď na tuto výzkumnou otázku ponechávám nevyřešenou.

Vzhledem k tomu, že zákon účinný od 1. 1. 2014 je relativně novým právním předpisem, ke kterému ve vědeckém prostředí doposud neexistuje odborná publikace včetně komentářů vztahujících se k zákonu o státním občanství ČR, proto jsem při zpracování této práce narazil na problém spočívající v nedostatku monografických zdrojů. V souvislosti s touto skutečností, se mým hlavním zdrojem stala důvodová zpráva k tomuto zákonu, jejíž užitím jsem chtěl kompenzovat absenci odborné literatury.

Seznam použité literatury

Monografie:

Malenovský, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 551 s.

EMMERT, František, *Dvojí občanství v českém právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 126 s.

JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 368 s.

VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. *Státní občanství – komentář k zákonu o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky a vybrané související právní předpisy a mezinárodní dokumenty (podle stavu k 1. 9. 2006)*. Praha: Linde Praha a. s. 2006. 287 s.

NOLČ, Jiří a kol. *Ústava České republiky s úvodním komentářem*. Brno: Vydavatelství CP Books, a.s., 2005. 154 s.

СВЯТОКУМ О. Є. *Правонавство*. 10 клас. Академічний рівень: Розробки уроків. - Х: ВИД-ВО "РАНОК", 2010 - 272 с.

SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní. 2. upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. s.

Odborné články:

HLADÍKOVÁ, Irena. Bezdomovectví a osobní status. *Soudce*, 2015, roč. 17, č. 2, s. 10 – 11.

KURIVČAKOVÁ, Uljana. Dvojí občanství aneb co přinese nový zákon o státním občanství ČR. *Právní rádce*, 2013. roč. 21, č. 12, s. 33.

ПАЛЬКО, В. І. Знання української мови – підстава для набуття громадянства України. *Південноукраїнський правовий часопис*, 2008, №2-2008. s. 148 – 151.

Právní předpisy:

Doporučení Rady ministrů Rady Evropy č. (80) 2, týkající se výkonu správního uvážení správními orgány

Sdělení Ministerstva zahraničních č. 41/2002 Sb. m. s. Úmluva o omezení případu bezdomovectví

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2004 Sb. m. s. Evropská úmluva o státním občanství

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v platném znění

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství, v platném znění

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném znění

Vyhláška č. 191/2014 Sb., o vzorech dokladů podle zákona o státním občanství České republiky, v platném znění

Vyhláška č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství České republiky, v platném znění

Ukrajinské právní předpisy:

Deklarace nezávislosti Ukrajiny ze dne 24. srpna 1991

zákon č. 254к/96-вр, Конституція України (Ústava Ukrajiny) ze dne 28. června 1996 vydaná Vrchní radou Ukrajiny, v platném znění

zákon № 2235-III Про громадянство України (O státním občanství Ukrajiny) ze dne 18. 1. 2001 vydaný Vrchní radou Ukrajiny, v platném znění

Judikatura:

rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 6. dubna 1955, *Nottebohm Case (second phase)*, I. C. J. Reports 1955, p. 4

nález Ústavního soudu ze dne 16. září 1994, sp. zn. Pl. ÚS 9/94

nález Ústavního soudu ze dne 11. října 2016, sp. zn. Pl. ÚS 5/16

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. března 2009, sp. zn. 9 Azs 2/2009 – 141

usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 6 A 25/2002

rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 1992, sp. zn. 6 A 6/92

Internetové stránky:

KUBALA, Ondřej. *Do sčítacích formulářů je možné vyplnit jakoukoliv národnost, včetně moravské* [online]. www.czso.cz, 9. února 2011. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/sldb/do_scitacich_formularu_je_mozne_vyplnit_jakoukoliv_narodnost_vcetne_moravske>.

UNHRCR. *Ochrana osob bez státní příslušnosti* [online]. Dostupné na <<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/co-vsechno-delame/ochrana-osob-bez-statni-prislusnosti.html>>.

HENRY J. CHANG, *U. S. Citizenship by Birth in the United States* [online]. Americanlaw.com, Dostupné na <<http://www.americanlaw.com/citborn.html>>.

MVČR, *Informace k novému zákonu o státním občanství ČR* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>>.

MVČR. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

MVČR. *Nabytí státního občanství České republiky prohlášením podle § 36 zákona o státním občanství České republiky* [online]. mvcr.cz Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/nabyti-statniho-obcanstvi-ceske-republiky-prohlasenim-podle-36-zakona-o-statnim-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

ADAMIČKOVÁ, Naďa, KÖNIGOVA, Marie. *Cizinci žádající o občanství budou muset skládat zkoušku z české historie* [online]. novinky.cz. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/313871-cizinci-zadajici-o-obcanstvi-budou-muset-skladat-zkousku-z-ceske-historie.html>>.

Official Website of the Department of Homeland Security. *The Naturalization Test* [online]. uscis.gov, 25. června 2014. Dostupné <<https://www.uscis.gov/us-citizenship/naturalization-test>>.

NSS. *Žaloba proti rozhodnutí správního orgánu* [online]. nssoud.cz 20. června 2012. Dostupné na <<http://www.nssoud.cz/Zaloba-proti-rozhodnuti-spravniho-organu/art/489?menu=309>>.

MÚP6. *Nabytí státního občanství ČR prohlášením dle zákona č. 186/2013 Sb. o státním občanství ČR od 1. 1. 2014 orgánu* [online]. praha6.cz. Dostupné na <<https://www.praha6.cz/nabyti-statniho-obcanstvi-cr-prohlasenim.html>>.

UN. *Member States* [online]. un.org. Dostupné na <<http://www.un.org/en/member-states/>>.

МЗС УКРАЇНИ. *Імміграція в Україну* [online]. mfa.gov.ua. Dostupné na <<http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/immigration-to-ukraine>>.

RE. *Our member States* [online]. coe.int. Dostupné na <<http://www.coe.int/en/web/about-us/our-member-states>>.

EUDO. *Ratifications of ECN* [online]. eudo-citizenship.eu. Dostupné na <<http://eudocitizenship.eu/docs/policy%20brief%20International%20Law.pdf>>.

IRF. *Права людини* [online]. irf.ua. Dostupné na <http://www.irf.ua/about/news_new/prava_lyudyny/>.

UNHCR. *States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol* [online]. unhcr.org. Dostupné na <<http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b73b0d63.pdf>>.

CORRECT JC. *Jazyková úroveň B1* [online]. jc-correct.com. Dostupné na <<http://www.jc-correct.com/jazykova-uroven-b1>>.

Jiné:

Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů

Evidence fyzických osob, které nabyly nebo pozbyly státní občanství České republiky

Statistika uvedená na portále „Čeština pro cizince“, provozovaném Ministerstvem vnitra, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a ÚJOP UK. Dostupné na <<http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/>>.

Statistika Eurostatu ze dne 13 června 2016, č. 113/2016

Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace na území ČR

Abstrakt

Tato bakalářská práce je primárně zaměřená na problematiku státního občanství v České republice. Této práci je přidán širší evropský právní kontext, proto se také zabývá srovnáním institutů udělování státního občanství v České republice a na Ukrajině. Části, která se vztahuje ke komparaci, je přidán spíše doplňkový význam.

Práce je segmentována do 5 kapitol. První kapitola je zaměřená na vymezení základních pojmů souvisejících s problematikou státního občanství. V kapitole následující jsou uvedené prameny právní úpravy státního občanství. Třetí kapitola této práce se zabývá jednotlivými způsoby nabývání státního občanství ČR. Čtvrtou kapitolu tvoří problematika pozbývání státního občanství. V páté, a zároveň poslední kapitole této práce, je obsažená výše zmíněná komparace institutů udělování státního občanství.

Abstract

This bachelor thesis is primarily focused on the issue of citizenship in the Czech Republic. This work also provides wider European context, because it deals with the comparism of granting citizenship in the Czech Republic and in Ukraine. The part which refers to this comparism is given more likely minor significance.

The thesis is divided into 5 chapters. The first chapter is focused on basic definitions related to the citizenship issue. In the following chapter are stated legal sources which are related to the citizenship. Third chapter of the thesis concerns with individual ways of acquiring Czech citizenship. The fourth chapter describes grounds for loss of citizenship. In fifth chapter of the thesis (the last one as well) is included comparison of institutes of granting citizenship mentioned above.

Klíčová slova

Státní občanství, správní uvážení, státní občanství ČR, státní občanství Ukrajiny, nabývání a pozbývání státního občanství.

Key words

Citizenship, discretion, Czech citizenship, citizenship of Ukraine, acquisition and loss of citizenship.

Přílohy

Příloha č. 1



odbor všeobecné správy
oddělení státního občanství a matrik
náměstí Hrdinů 1634/3
Praha 4
140 21

Č. j. VS-5135/838.2/2-2015

Praha 14. října 2015
Počet listů: 3

Vážený pane,

oddělení státního občanství a matrik odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra obdrželo dne 12.10.2015 Vaši žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Vámi požadované informace se týkají statistických údajů k nabytí státního občanství České republiky jednotlivými způsoby uvedenými v § 3 zákona o státním občanství.

Dle ustanovení § 3 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o státním občanství“), se státní občanství České republiky nabývá

- a) narozením,
- b) určením otcovství,
- c) osvojením,
- d) nalezením na území České republiky,
- e) udělením,
- f) prohlášením, nebo
- g) v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče.

Těmito způsoby lze nabývat státní občanství od 1.1.2014, kdy zákon o státním občanství nabyl účinnosti, nikoli ve Vámi uváděných letech předchozích.

Dle ustanovení § 50 zákona o státním občanství je evidence fyzických osob, které nabyly nebo pozbyly státní občanství České republiky, vedena v informačním systému Ústřední evidence fyzických osob, které nabyly nebo pozbyly státní občanství České republiky (dále jen „ústřední evidence“). Správcem ústřední evidence je Ministerstvo vnitra.



S odkazem na ustanovení § 55 zákona o státním občanství vede státoobčanskou evidenci rovněž krajský úřad (v hlavním městě Praze úřady městských částí Praha 1 až 22), a to k fyzickým osobám, které mají nebo měly v jeho správním obvodu trvalý pobyt. Změny v údajích pak krajský úřad předává bez zbytečného odkladu Ministerstvu vnitra pro účely vedení ústřední evidence.

V ústřední evidenci Ministerstvo vnitra eviduje 10.156 fyzických osob, které státní občanství České republiky nabyly v roce 2014. K jednotlivým způsobům nabývání státního občanství České republiky:

Ad a) Nabytí státního občanství narozením upravují ustanovení § 4 a § 5 zákona o státním občanství. Dle ustanovení § 51 zákona o státním občanství nejsou v ústřední evidenci vedeni státní občané České republiky, kteří nabyli státní občanství České republiky narozením podle § 4.

Nabytí státního občanství dle § 5 zákona o státním občanství nebylo za rok 2014 Ministerstvu vnitra oznámeno. Ministerstvo vnitra tak neeviduje fyzické osoby, které v roce 2014 nabyly státní občanství České republiky narozením.

Ad b) Nabytí státního občanství určením otcovství upravují ustanovení § 6 a § 7 zákona o státním občanství: tímto způsobem nabylo v roce 2014 státní občanství České republiky 271 osob.

Ad c) Nabytí státního občanství osvojením upravují ustanovení § 8 a § 9 zákona o státním občanství: Ministerstvo vnitra eviduje nabytí státního občanství osvojením za rok 2014 v případě dvou osob.

Ad d) Nabytí státního občanství nalezením upravuje ustanovení § 10 zákona o státním občanství: Ministerstvo vnitra eviduje nabytí státního občanství nalezením za rok 2014 v případě tří osob.

Ad e) Nabytí státního občanství udělením upravují ustanovení § 11 a následující zákona o státním občanství. V roce 2014 nabylo státní občanství České republiky udělením celkem 4.969 osob.

V loňském roce bylo dále uděleno státní občanství České republiky devíti nezletilým dětem dle § 28 zákona o státním občanství (jedná se o zvláštní úpravu udělení státního občanství, která se týká dětí, jejichž matka nemá v České republice povolen trvalý pobyt a není občankou některého ze států Evropské unie ani osobou bez státního občanství, kdy otcovství k dítěti určil státní občan České republiky).

Ad f) Jednotlivá prohlášení o nabytí státního občanství České republiky upravují § 31, § 32, § 33, § 34, § 35 a § 36 zákona o státním občanství: v loňském roce nabylo státní občanství celkem 4.902 osob, z toho

- 943 osob prohlášením podle § 31,



- 29 osob prohlášením podle § 32,
- 101 osob prohlášením podle § 33,
- 14 osob prohlášením podle § 34,
- 3 779 osob prohlášením podle § 35,
- 36 osob prohlášením podle § 36.

Ad g) Nabytí státního občanství v souvislosti se svěřením do náhradní péče upravuje ustanovení § 38 zákona o státním občanství – v ústřední evidenci není vedena žádná fyzická osoba, která nabyla státní občanství České republiky tímto způsobem.

Mgr. Petr Šťastný
vedoucí oddělení

Vyřizuje: Mgr. Kateřina Uhrová
tel. č.: 974 817 434

¹⁷⁰ MVČR. *Poskytnutí informací - Statistické údaje k nabytí státního občanství České republiky* [online]. www.mvcr.cz. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-statisticke-udaje-k-nabyti-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>>.

Příloha č. 2

Main recipients of an EU Member State citizenship in 2004 ¹⁷¹

Main recipients of an EU citizenship	Total (in 1000)	Main EU Member State granting citizenships	%	Second main EU Member State granting citizenships	%	Third main EU Member State granting citizenships	%
Moroccans	92.7	Spain	37.5	Italy	31.3	France	19.5
Albanians	41.0	Italy	51.6	Greece	44.9	United Kingdom	0.9
Turks	37.5	Germany	60.0	France	15.6	Netherlands	8.4
Indians	35.3	United Kingdom	63.6	Italy	14.2	Ireland	8.3
Ecuadorians	34.8	Spain	94.1	Italy	3.4	Germany	0.6
Colombians	27.8	Spain	90.2	Italy	2.6	France	2.2
Pakistanis	25.1	United Kingdom	51.7	Italy	16.8	Spain	13.2
Romanians	24.3	Italy	26.5	Hungary	25.5	Germany	10.7
Bolivians	21.4	Spain	97.6	Italy	0.5	Sweden	0.5
Peruvians	20.9	Spain	79.5	Italy	15.0	France	1.5
Algerians	20.4	France	74.1	Spain	9.4	Italy	7.0
Russians	19.8	Germany	24.7	France	15.3	Finland	11.7
Iraqis	17.6	Sweden	41.4	Germany	18.0	Netherlands	14.1
Nigerians	17.6	United Kingdom	45.8	Ireland	18.7	Italy	12.6
Ukrainians	17.5	Germany	20.2	Portugal	18.9	Czech Republic	11.7
Poles	16.1	Germany	37.1	United Kingdom	19.6	Sweden	15.1
Dominicans	16.1	Spain	87.8	Italy	7.8	Germany	2.0
Brazilians	14.2	Portugal	32.7	Spain	28.2	Italy	11.1
Tunisians	12.7	France	49.5	Italy	34.8	Germany	8.3
Chinese	11.5	United Kingdom	31.5	France	16.0	Italy	12.5
Filipinos	11.1	United Kingdom	27.8	Ireland	19.6	Italy	17.4
Bangladeshis	11.1	Italy	48.1	United Kingdom	35.1	Spain	5.4
Ghanaians	9.6	Italy	38.4	United Kingdom	32.5	Spain	7.6
Senegalese	9.4	Italy	42.7	France	32.3	Spain	20.7
Somalis	9.4	Sweden	31.1	Netherlands	24.8	United Kingdom	22.3
Serbians	9.0	Germany	24.9	Italy	23.1	France	14.8
Afghans	8.5	Germany	35.4	United Kingdom	16.9	Netherlands	16.2
Iranians	8.0	Germany	31.8	United Kingdom	19.2	Sweden	14.1
Argentinians	8.0	Spain	88.4	Italy	4.1	France	2.1
Cubans	7.3	Spain	77.0	Italy	10.8	Germany	5.3

Občané Ukrajiny získali v roce 2014 celkem 17.5 tis. státních občanství Evropské unie z toho nejčastěji v Německu, Portugalsku a v **České republice**.

¹⁷¹ Statistika Eurostatu ze dne 13 června 2016, č. 113/2016